

BIBELUNDERVISNING

2011

De ti bud

ved sognepræst

Flemming Baatz Kristensen

Torsdag den 27. januar 2011 kl. 19.00 i Sognehuset:

De ti bud – en indledningsaften om de ti bud i Bibelen, lovens betydning, forholdet mellem loven og evangeliet og meningen med de ti bud.

Indledning

På vej ind i de ti bud

- associationer: negativt: forbud, alt det vi ikke må, påbud: alt det vi skal.
- associationer: positivt. Kærlighed og lydighed. Det gode liv.
- gode leveregler
- når de brydes
- når de holdes
- ganske relevant!

De ti bud i Bibelen

- 2 Mos 19-20,1-17.
- 5 Mos 5,6-21
- Indledningen: 2 Mos 20,1; 5 Mos 5,6. Friheden som baggrund. Livet i Guds pagt.
- Ligheder og forskelle mellem de to tekster. Situationen er forskellig. 2 Mos 20: På Sinaj bjerg. 5 Mos 5: På vej ind i Kanaans land. Vi skal se dem sammen og derpå i lys af den øvrige bibel.
- Dekalogen = ”de ti ord”. Vi kalder dem ”de ti bud”.
- hvorfor ti? 10 fingre! Pædagogik. Huske, lære udenad.
- talt af Gud: 2 Mos 20,1; 5 Mos 5,4.22.
- de ti bud er skrevet af Gud: 2 Mos 32,16; 34,1.28; 5 Mos 4,13; 10,4.
- Altså: Loven er noget særligt: talt og skrevet af Gud og under åbenbaring af Guds hellighed. Jf. Rom 7,12; 1 Tim 1,8
- de to tavler: 2 Mos 31,18; 32,15f.19; 34,28f
- Lagt i pagtens ark: 2 Mos 40,20. Placeret i det allerhelligste i templet. Forsvandt ved det første tempels ødelæggelse
- i GT, profeterne. Kampen for næsten, den fattige og for retfærdigheden
- jødedommen, de ti bud og de mange forbud og påbud
- bjergprædikenen: Matt 5-7: fordybelse og radikaliserings.
- i evangelierne: 19,18ff
- i brevene: Rom 13,9f; Jak 2,11. Alle ti bud gentaget i NT undtagen sabbatsbuddet.

- det dobbelte kærlighedsbud: Matt 22,37-40: Jesus sammenfatter loven eller havde nogle gjort det før ham?
- Den gyldne regel. Matt 7,12;
- fortællinger. F.eks. den barmhjertige samaritaner (Luk 10,23-37)
- Hustavlerne (Ef 5-6 og Kol 3-4; 1 Tim 3,1-13; Tit 2,1-10; 1 Pet 3,1-7; 5,1-7)
- Hensynet til kristne brødre og søstre: 1 Kor 8,12; Rom 14,21
- de to veje i Bibelen 5 Mos 27 og 28; Matt 7,13-14; Ef 5: lysets og mørkets vej
- Loven i den gamle pagt
- Loven i den nye pagt. Ånden i hjertet, Åndens liv: Jer 31, Ezek 36-37;
- Åndens frugter: Gal 5,22;
- At skønne. Rom 12,2; Fil 1,9f. Den oplyste samvittighed. De ti bud som en hjælp

Principielt om loven

- skabelsens lov, en form for naturlig lov, nedlagt i samvittigheden: Rom 2,14f, samvittigheden..
- den åbenbarede lov i syndefaldet verden
- de tre første bud går mest på forholdet til Gud, de syv sidste mest på forholdet til næsten. De to tavler pædagogisk.
- trekanten: Gud, dig og din næste
- livets trafikregler
- beskytte livet – de ti gaver (du må have lov, du må være fri for...), de ti kærlighedsbud: sådan er kærligheden og godt liv. Se kærligheden i dem og hold dem i kærlighed (Rom 13,8-10)
- afsløre os, forøge synden, lukke munden på os: Rom 3,19f; 5,20; 7,7-13; Gal 2,16; 3,22; 1 Tim 1,8-11
- lede os til Kristus Rom 3,20-26; 5,20f; 7,21-8,4

Lov og evangelium

- Guds to ord.
- Loven OG evangeliet
- Lovens område: krav. Du skal. Gerninger.
- Evangeliet: gave. Du får. Tro.
- Modsætninger, må ikke sammenblandes, skal også holdes sammen.
- Kan ikke undvære hinanden, forudsætter hinanden

Næste gang: Tirsdag den 1. marts kl. 19.00 i Eben Ezer.

Det første bud: "Du må ikke have andre guder"

BIBELUNDERVISNING

2011

De ti bud

ved sognepræst

Flemming Baatz Kristensen

Tirsdag den 1. marts kl. 19.00 i Eben Ezer. Det første bud: ”Du må ikke have andre guder”

Indledning

Opsamling fra sidst

- Har Gud eller Moses skrevet de ti bud på tavlerne?

(kilde: lektor Carsten Vang). Det er rigtigt, at De ti Bud blev talt af Gud selv direkte fra ilden på Sinaj Bjerg. De blev ikke formidlet gennem noget menneske (i modsætningen til resten af Loven), men kommunikeret umiddelbart af Gud selv. Folket hørte den levende Gud tale, hvilket var noget lige så grænsesprængende og skræmmende som hans befrielse af dem fra Egypten (5 Mos 4,33-34). Det fremgår endvidere, at Gud skrev De ti Bud på tavlerne, inden han gav dem til Moses: 2 Mos 24,12; 31,18; 32,15-16; 5 Mos 4,13; 5,22; 9,10. Buddene blev skrevet med Guds finger, hedder det flere gange. Det gælder også det næste sæt tavler, som skulle erstatte dem, som Moses smadrede i forbindelse med guldkalveepisoden. Moses skulle nok hugge de nye tavler til, men de tomme tavler ville Gud selv skrive De ti Bud på igen (2 Mos 34,1-4). Dette bekræfter 5 Mosebog. Også ordene på det næste sæt af tavler blev skrevet af Gud selv, hvorefter han gav tavlerne tilbage til Moses (5 Mos 10,1-5).

Det eneste forskel mellem de første to tavler, som Moses smadrede, og de næste to synes at være, at det første par tavler også var tilvirket af Gud (2 Mos 32,16a), mens det andet sæt var tilhugget af Moses og derefter beskrevet af Gud.

Jeg går ud fra, at spørgeren tænker på 2 Mos 34,28. Dette vers giver tilsyneladende et helt andet billede af forholdene:

"Så blev [Moses] der hos Herren i fyrre dage og fyrre nætter uden at spise eller drikke noget, og han skrev pagtens ord, de ti bud, på tavlerne"

En umiddelbar læsning af dette vers tilsiger, at det var Moses, som skrev pagtens ord på tavlerne. Dette indtryk forstærkes af v 27, hvor Gud befaler Moses at skrive "disse ord ned, for det er på grundlag af disse ord, jeg slutter pagt med dig og med Israel". Alligevel mener jeg, at 2 Mos 34,28 skal forstås således, at den, der skriver pagtens ord på tavlerne, må være Herren og ikke Moses.

1. 2 Mos 34,28 skal læses i forlængelse af 34,1, hvor Gud siger til Moses, at HAN (altså Gud) vil skrive de samme ord på de nye tavler som på de gamle. Tavlerne er ment til brug for Gud.

2. Befalingen til Moses i 34,27 om, at han skal skrive ned, gælder de bud, som Herren har talt i det foregående, fra vv 10-26. Her giver Gud en række bud, der fremstår som en gentagelse af dele af Pagtsbogen (2 Mos 21-23). "disse ord" sigter til de bud, som Gud netop har givet Moses i vv 10-26. Selv om de forekommer i Pagtsbogen, hvor de allerede er skrevet, skal de altså skrives igen.
3. Det, som skrives på de nye tavler, er ikke de ord, som Herren netop har talt til Moses i kap. 34, men "de ti bud": 34,28.
4. I 2 Mos 34,28 sker der et subjektsskifte fra Moses, der blev hos Herren i 40 døgn (v 28a) til Herren, der skriver De ti Bud på tavlerne (v 28b), selv om der blot står et "han" i teksten.

Så sammenhængen i 2 Mos 34 taler klart for, at det var Herren selv, der også skrev på det andet hold af tavler. (Kilde: lektor Carsten Vang).

- Er det Jesus, der har sat buddet om kærlighed til Gud og Næstekærlighedsbudet sammen? Nej, vi har vidnesbyrd fra en række skrifter som er fra før nytestamentlig tid. Disse skrifter har denne sammenstilling. (kilde: Zondervans Bible Background Commentary til Luk 10,27)

Tilbageblik

- To steder i GT: 2 Mos 20 og 5 Mos 5
- Den vigtige baggrund for de ti bud: 2 Mos 20,1f og 5 Mos 5,6.
- Livet i pagten
- De ti bud som ti gaver
- Der dobbelte kærlighedsbud og de ti bud
- Loven i den nye pagt. Ånden i hjertet, Åndens liv: Jer 31, Ezek 36-37;
- Åndens frugter: Gal 5,22;
- At skønne. Rom 12,2; Fil 1,9f. Den oplyste samvittighed. De ti bud som en hjælp

Det første bud

- Det mest grundlæggende af ti bud. Sammenhæng mellem det og alle de andre bud.
- jf. det store bud i loven, trosbekendelsen
- 2 Mos 20,3 og 5 Mos 5,7: "Du må ikke have andre guder end mig".
Mulige oversættelser af: "end mig":
"foran mig": ingen foran Gud
"ved siden af mig": ingen ved siden af Gud
"i mit sted" = "i stedet for mig": ingen anden gud må tage Guds plads
"imod mig": ingen anden gud må sættes op imod Gud
- Luthers store katekismus: "Hvad vil det sige at have en Gud, og hvad er Gud?
Svar: En Gud er det man venter sig selv alt godt af, og tager sin tilflugt til i al nød. Det at have en Gud er altså ikke noget andet end at have den man tror og stoler på af hele sit hjerte"

- Luthers lille katekismus, forklaring til første bud: ”Hvad vil det sige? Svar: Vi skal over alle ting frygte og elske Gud og stole på ham”.
frygte Gud: respekt, ærefrygt, frygte for Guds vrede, ikke slavens frygt
elske Gud: kærlighedens fællesskab med og relation til Gud.
stole på ham: tillid
- Findes der afguder? Er de eksisterende eller kan noget blive afguder (=tager Guds plads) i vores liv)? 1 Kor 8,4-6
- Budene har en negativ side og en positiv side. Det positive som det negatives modsætning. Jf. Luthers forklaringer til de ti bud:
De tager alle udgangspunkt i det første bud: ”Det vil sige: Vi skal frygte og elske, så vi ...”
Derpå følger den negative side ”så vi ikke...” og afsluttes med den positive side ”men....”.
- Den negative side: ”du må ikke”.
Hvorfor dette forbud? Gud er vores far og skaber, vores ægtefælle. Gud som enerådende, jaloux og ægtefælle. Vi er skabt af Ham og ved hans søn og Ånd og menneskelivets mening og glæde findes i relationen til denne ene eksisterende Gud. Gud er ikke egoistisk og selvoptaget, men er Kærlighedens væsen.
- Ting som kan gå hen og blive afguder for os og indtage Guds plads i vort liv
  - penge/det materielle/vestand/sikkerheden/forsikrings-selskabet/opsparing/pensionen
Jf. Jesu opgør med Mammon med stort ’M’. Gud eller Mammon (Matt 6,24)
  - Bekvemmelighed, lykke, mening
  - Magt, position, ære, status, blive kendt, blive husket
  - Sex
  - Det okkulte
  - Overtroen – 7-9-13 >< 6-9-13 (Matt 6,9-13)
  - Jeg er min egen, jeg er gud i mit eget projekt
  - Arbejde
  - Binding til statsmagten (Amos 7,10-15) Jf. ”Giv kejseren, kvaf kejserens er, og Gud, hvad gud er!” (Matt 22,21)
  - En ideologi. Jf. Karl Barth i mødet med nazismen: ”I dag handler konflikten i kirken ikke om Herrens nadver, men om det første bud og vi må bekende”
  - Menneskefrygt
  - Idoler og forbilleder
  - Fodbold
  - At tage æren fra Gud
  - At føre falsk lære om Gud
- den positive side: tilliden
jf. Luthers positive forklaring
”Du skal tilbede Herren din Gud og tilbede ham alene” (5 Mos 6,13; Matt. 4,10), det store bud i loven (Matt 22,37)

Ære ham. Menneskets mål: at ære Gud og glæde ham for altid. Lovprisning og lovsang.
lyde

- Det første bud som en gave
Du må have lov til at have én Gud.
En over alt.
Alle andre ting underordnet Gud.
At leve under Guds beskyttelse. At leve overgivet til Gud

Det første bud i det gamle testamente – et udblik og nogle eksempler

- 5 Mos 7,4; 13,4;
- 5 Mos 6,4-5
- 5 Mos 6-11: både forbud og påbud i videreførelsen af det første bud; 2 Mos 17,13-15; Jos 23,8.11-16; 24,17-18
- 2 Mos 1-15: Forbud mod at tjene og tilbede andre guder i Egypten.
- 2 Mos 20,22-23,33: Pagtsbogen:
- 1 Kong 18
- Hos 13,4-6; Jer 2,4-13.27-28; Es 48,17-18
- Sl 40,3-4; 81, 9-10

Det første bud i det nye testamente – et udblik og nogle eksempler

- Fristelsen i ørkenen. Matt 4,1-11
- Gud og Mammon: Matt 6,24
- det store bud i loven: Matt 22,34-40
- Jesus som Herren: 1 Kor 8,4-6; Fil 2,5-11; Kol 1,15-20
- Giv kejseren hvad kejserens er og Gud, hvad Guds er!" (Matt 22,21)

Hvad vil det første bud beskytte os mod og guide os til?

- Beskytte vores tro og forhold til Gud, tryghed og frimodighed
- Mod: splittethed, utryghed, gale veje

Det første bud som et spejl

- Hvad det første bud afslører hos os, jf. ovenfor listen over afguder, hvad en gud er og Luthers forklaring i den lille katekismus
- Der første bud som et skriftespejl:
  - Har jeg andre guder? I så fald vilke?
  - Har jeg en sådan gudsfrygt i mit liv, at jeg over alle ting respekterer Gud?
  - Elsker jeg Gud?

- Elsker jeg Gud over alle ting?
- Stoler jeg på Gud?

Når det første bud åbner os for Kristus og driver os til Ham ...

- wake up call
- syndsbekendelse, tilgivelse, ny begyndelse

*Herre Jesus Kristus,
 jeg må skynde mig til dig,
 du som kan både hjælpe og trøste.
 Du ser, hvor bundet jeg er ved ting og sager
 og hvor afhængig jeg er af hvad andre tænker og mener om mig.
 Du ved, hvor lille og ængstelig jeg ofte føler mig.
 Tilgiv mig, at jeg så ofte har glemt dig og din kærlighed.
 Befri mig så jeg bliver fri.
 Tag min synd bort
 og fyld mig med din kærlighed.
 Da kan jeg leve som min himmelske Fars
 lykkelige og befriede barn.
 (Bengt Pleijel)*

- ny frimodighed
- ”en kristen skrider fremad ved til stadighed at begynde forfra”
- at tro på og elske Gud er at leve og ånde i det første bud

Næste gang: Mandag den 30. maj kl. 19.00 i Sognehuset

Vært: Mandagsfællesskabet

Det andet bud: ”Du må ikke misbruge Herrens din Guds navn”

BIBELUNDERVISNING

2011

De ti bud

ved sognepræst

Flemming Baatz Kristensen

Mandag den 30. maj kl. 19.00 i Sognehuset. Det andet bud: ”Du må ikke misbruge Herren din Guds navn”

Tilbageblik

- De ti bud: to steder i GT: 2 Mos 20 og 5 Mos 5
- Den vigtige baggrund for de ti bud: 2 Mos 20,1f og 5 Mos 5,6.
- Livet i pagten
- De ti bud som gaver
- Det dobbelte kærlighedsbud og de ti bud som etik. Ikke en kasuistik, ikke opslagsbog for alle situationer. Skal holdes sammen med:
- Loven i den nye pagt = Ånden i hjertet, Åndens liv: Jer 31, Ezek 36-37
- Den gyldne regel: ”Alt, hvad I vil, at mennesker skal gøre mod jer, det skal I også gøre mod dem. Sådan er loven og profeterne” (Matt 7,12).
- Åndens frugter: Gal 5,22
- At skønne. Rom 12,2; Fil 1,9f. Den oplyste samvittighed. De ti bud som udtryk for Guds vilje og som en hjælp til at skønne, noget vi har brug for, da vi endnu må slås med det gamle menneske (Rom 6,1-14; Gal 5,19-26).
- Det første bud: Gud er den eneste Gud og skal følgelig også være det for os. Da lever vi i vores bestemmelse.

Det andet bud

- 2 Mos 20,4-7 = 5 Mos 5,8-11
- ”Du må ikke misbruge Herrens din Guds navn” (DO 31, Luthers lille katekismus;)

Hvor mange bud er der?

- **Numrene på ”De Ti Bud”**

1: Jeg er Herren din Gud, som førte dig ud af Egypten, af trællehuset

2a: Du må ikke have andre guder end mig.

2b: **Du må ikke lave dig noget gudebillede** i form af noget som helst oppe i himlen eller nede på jorden eller i vandet under jorden. Du må ikke tilbede dem og dyrke dem, for jeg, Herren din Gud, er en lidenskabelig Gud. Jeg straffer fædres skyld på børn, børnebørn og oldebørn af dem, der hader mig; men dem, der elsker mig og holder mine befalinger, vil jeg vise godhed i tusind slægtled.

- 3: Du må ikke bruge Herren din Guds navn til løgn, for Herren vil aldrig lade den ustraffet, der bruger hans navn til løgn.
 4: Husk sabbatsdagen og hold den hellig. I seks dage må du arbejde..
 5: Ær din far og din mor, for at du må få et langt liv på den jord, Herren din Gud vil give dig.
 6: Du må ikke begå drab.
 7: Du må ikke bryde et ægteskab.
 8: Du må ikke stjele.
 9: Du må ikke vidne falsk mod din næste.
 10a Du må ikke begære din næstes hus.
 10b. Du må ikke begære din næstes hustru, hans træl eller trælkvinde, hans okse eller æsel eller noget som helst af din næstes ejendom.«

- **Hvordan man når frem til 10-tallet:**

GT taler om 10 ”ord”, og derfor tæller jøderne sådan: 1,2 (a+b samlet), 3,4,5,6,7,8,9, 10 (a+b samlet)

Augustin (og Luther og vi med ham) taler om ”10 bud”: 2 (a+b samlet),3,4,5,6,7,8,9, 10, 10b
 De reformertes ændringer: 2a, 2b, 3,4,5,6,7,8,9, 10 (a + b samlet)

- **Hvorfor ændringerne?**

Følgende tegner sig: Augustin var den første kristne tænker, der for alvor byggede en etik op på de Ti Bud. Det var en nødvendighed med en letforståelig etik, da masserne strømmede ind i kirken, og kirken ikke længere var en hellig forsamling som i Oldkirkens tid. Nummer 1 tog han så ikke med, for dels havde man ikke oplevet udgangen af Ægypten på sin krop, og dels var der en anti-jødisk tendens i Augustins teologi. Billedforbuddet ændrede han ikke på, for der var på den tid mere og mere kunst i kirkerne, så han har ikke set nogen grund til at fremhæve billedforbuddet. Til gengæld må han så splitte det jødiske bud op i to, for at nå det pædagogiske ti-tal.

De reformerte ville på deres side gerne fremhæve billedforbuddet, og derfor delte de i stedet bud nummer to op i to. For at nå til ti-tallet gik de i stedet tilbage til jødernes skik med at samle budene 10a og 10b nummer til en enhed. (Kurt Larsen, lektor i kirkehistorie)

Billedforbuddet

- Billedforbuddets indhold: 2 Mos 20,4f =5 Mos 5,8f
- Dets relevans dengang
- En ændring i den fremadskridende åbenbaring: Da Gud i Jesus blev menneske og synlig, er der intet længere til hinder for at lave billeder af Gud som Han fremtræder for os i Jesus = et ja til ikoner.
- Ikke samme relevans i dag, og dog: faren ved at gøre os et billede af Gud! Hvad er vort gudsbillede? Ét billede af Gud indsnævrer Ham for os og det kan blive et afgudsbillede.. F.eks. ’Gud er kærlig’ eller ’Gud er som en politibetjent’ eller ’Gud ser sådan ud’. Gud er altid større end vore (ydre og indre) billeder af Ham.
- Jf.: At lave sig et billede af et medmenneske, en kasse, vi putter dem i, ’jeg kender typen’, ’du er altid’ ...
- Har vi afskaffet billedforbuddet? Som et af de ti bud, vi lærer i katekismen: ja, og dog skal vi lytte til det (som til alt andet i Bibelen), for det har altid noget at sige os og kan hurtigt

blive aktuelt, jf. reklamens og billedets betydning i dag, 'det smukkes' betydning i vores kultur, noget som let kan betage og indfange os og indebære at billedet indtager Guds plads.

Guds straf og velsignelse

- 2 Mos 20,5f = 5 Mos 5,9f. Et svært ord.
- Luther bruger tanken om straffen og velsignelsen som gående på alle de ti bud og tager dem op efter at han har forklaret de ti bud og forklarer ordene fra 2 Mos 20,5f og 5 Mos 5,9f:

”Gud truer med at straffe alle, som overtræder disse bud. Derfor skal vi frygte for hans vrede og ikke handle mod disse bud. Men han lover alle, som holder disse bud, nåde og alt godt. Derfor skal vi også elske ham og stole på ham og glad og gerne leve efter hans bud”

Læg mærke til de begrundelser, der nævnes for at holde Guds bud.

- Går straffen videre til kommende slægter?
Datidens husholdning bestod normalt af tre eller fire slægtled. I det samme hus boede både bedsteforældre, forældre og børn, evt. også oldeforældre. "Kernefamilien" bestående af blot forældre og mindreårige børn er en moderne foreteelse. Gud vil straffe ikke blot den husfar, som i smug eller åbenlyst laver et gudebillede, men hele den husstand, som han boede sammen med, dvs. indtil oldebørnernes led, hvis der var nogle sådanne i husstanden. Vi ser dette udfoldet i Jos 7,24-26, hvor ikke blot Akan selv, men hele hans familie må undgælde for hans forseelse. Det samme gælder tilfældet med Datan, Abiram og Kora: 4 Mos 16, 27-35.

Derimod lover Gud sin velsignelse over den, der holder fast ved ham, i langt mere end de nærmeste slægtled.

Verset skal forstås ind i den israelitiske storfamilies sammenhæng. Det er i øvrigt samme princip, som gør, at ikke blot skøgen Rahab som individuel person, men også hendes familie blev skånet af israelitterne. Rahabs familie vil sige: hendes far og mor, hendes søskende og alle, som hører dem til (Jos 2,13-14), "alle hendes slægtninge" (6,23). Rahabs tro til Israels Gud frelste ikke bare hende selv, men hele hendes familie.

Løsningen for det familiemedlem, som ikke kunne bifalde familieoverhovedets frafald fra pagten, ville være ikke bare at bekende sine egne, personlige synder, men også familiens synder. På samme måde som Daniel bekender hele folkets synder (Dan 9).

Dertil kommer, at profeterne synes at forladt den familierelaterede forståelse af skyld og ansvar. Både Jer 31,28 og Ez 18 understreger den enkeltes skyld og ansvar. Ez 18 slår fast med store ord, at den enkelte ikke kommer til at bøde for sin fars synder, men for sine egne (særligt v. 1-4 og v.17-20 Den enkelte, som vender sig til Gud i anger og bod, vil finde frelse og barmhjertighed (v.21-23). (Carsten Vang, lektor i Gammel testamente)
- Hvordan straffer Gud i den fremadskridende åbenbarings lys? Gud tager sin velsignelse fra mennesket og det overlades til meningsløsheden og et liv uden for Guds bestemmelse (Rom 1,18-32). Når mennesket er uden Gud, er det også uden håb.
- Overtrædelsen bærer en straf i sig selv.

- Gud velsigner dem, der overholder dette bud og hele loven. Det bærer altid en velsignelse med sig at holde Guds bud. Når vi lever efter dem, lever vi det gode liv og erfarer Guds velsignelse. Og: Velsignelsen strækker sig langt længere end straffen.

”Du må ikke misbruge Herren din Guds navn”

- Herrens navn. Navnets betydning i Bibelen og hos os. Gennem sit navn / sine navne gør Gud sig kendt for os. Guds navn er ”Jeg er” (2 Mos 3,14; Es 52,6; Joh 13,19). Han er ”Herren, din Gud, som førte dig ud af Egypten, trællehuset” (2 Mos 20,1=5 Mos 5,6). Gud afslører sit navn for at vi ikke skal sidde fast i mørke og håbløshed, men finde håb. Vi kan lære Gud at kende ved at bruge Hans navn og få håb. Gud er håbets Gud (Rom 15,13) Han kalder os ved navn (Es 43,1) og vi må kalde Gud ved navn. Vi ved, hvad Han hedder og må bruge det navn, et udtryk for nærhed, kontakt og relation.
- Nogle af Guds navne i sammenhæng med håbet:
Herren (Jer 29,11), Faderen (1 Pet 1,3), Jesus Kristus (1 Tim 1,1), Helligånden (Rom 15,13)
- Misbruger vi hans navn, krænker vi Ham selv, Hans gode navn og rygte
- Vi skal bruge det, så det bliver Ham til ære (Ef 1,11-14)
- Luthers forklaring:
”Vi skal frygte og elske Gud,
så vi
ikke forbander, besværges, øver trolddom, lyver og bedrager ved hans
navn,
men i al nød påkalder det, beder, priser og takker”
- Misbrug:
Det slet ikke at bruge det.
Når man lader være med at bede og holder Gud uden for ens liv og problemer (Ef 2,12)
Bandeord
Er ”du godeste” et bandeord? ’Missionsband=’kristne bandeord’?
Tankeløs brug af Guds navn – afslører hvor tomme vi er
Eder og forbandelser. Når man inddrager djævelen og helvede viser man, at man er borte fra Guds rige.
Kommer med forbandelser.
Brug Guds navn til løgn og bedrag: Joh 8,44. Løgnen er dæmonisk. Jf. ottende bud.
Når man vidner falsk for domstolen med hånden på Bibelen. Jf. ottende bud.
Hykleri - man spiller kristen, men er det ikke. Har Gud i munden, men ikke i hjertet og handlingen.
Falsk lære: når man forvrænger Guds ord og kalder sandt for løgn og løgn for sandt. Den der fører falsk lære, altså forkynder noget, som har Bibelens ord imod sig, overtræder det andet bud.
- Positiv og ret brug af Guds navn:
Holde Guds navn helligt.
Brug Guds navn:
Bede – også en måde at overvinde misbruget af Guds navn på ...
Prise
Takke

Bekende ved gudstjenesten (trosbekendelsen) og ude i livet

Ved på denne måde positivt at bruge Guds navn finder vi kraften i Guds navn. Jf. Rom 10,13 = Joel 3,5. Jeg er aldrig alene, alt kan jeg lægge over i Guds hånd: Ef 5,18-21.

Når vi holder dette bud opfyldes vores bøn: ”Helliget vorde/blive dit navn” (Fadervors første bøn). Jf. Luthers forklaring til den første bøn:

”Hvad vil det sige?”

Svar: Guds navn er helligt i sig selv, men i denne bøn beder vi om, at det også må blive helligt hos os.

Hvordan sker det?”

Svar:

Når Guds ord forkyndes rent og klart, og vi også lever helligt efter det som Guds børn.

Hjælp os til det, kære Fader i Himlen!

Men den, som forkynder og lever anderledes, end Guds ord forkynder, vanhelliger Guds navn iblandt os.

Bevar os fra det, himmelske Fader!”

Sådan peger det andet bud og den første bøn gensidigt på hinanden

- Tre B”-er: Ikke Bande, men Bede og Bekende.

Hvad vil det andet bud beskytte os mod og guide os til?

- Beskytte vores relation til Gud ved at vi lever i et god brug af Guds navn, så vi lever i Hans kraftfelt
- Beskytte os mod at Guds navn skal blive tomt og koldt for os, så vi lever isoleret fra Ham

Det andet bud som et spejl

- Hvad det andet bud afslører hos os, jf. ovenfor listen ovenfor
- Det andet bud som skriftespejl:
  - ”Har jeg misbrugt Guds navn – for eksempel ved at bande, forbande, besværgelse, øve trolddom, lyve og bedrage ved hans navn?”
  - Har jeg brugt Guds navn til noget godt – for eksempel ved at påkalde ham, bede til ham, prise og takke ham? (fra ”Skyldig og fri - befriet til at leve”, Credo, 2009)

Når det andet bud åbner os for Kristus og driver os til Ham...

- wake up call
- syndsbeholdelse, tilgivelse, ny begyndelse, straffen hæves og ondt kan vendes til godt

Herre Jesus Kristus,

dit navn er et trøsterigt navn.

Det er garantien for at livet har en mening.

Dit frelsersnavn er løsningen

*på mine problemer.
Herre Jesus Kristus, Guds Søn,
forbarme dig over mig.
Tilgiv mig, at jeg så ofte har løjet mig bort fra dig
og sjusket med at bede til dig
og bekende dit navn.
Tak for at du vil tilgive og
udslette alle mine synder,
så jeg kan begynde på ny og
leve i din sejr og
lovsynge dit navn.
(Bengt Pleijel fra Innersidan”)*

- ny frimodighed
- ”en kristen skrider fremad ved til stadighed at begynde forfra”
- at tro på og elske Gud er at leve og ånde i det andet bud

Næste gang: Mandag den 29. august kl. 19.00 i Sognehuset

Vært: Midtvejsfolket

Det tredje bud: ”Du skal holde hviledagen hellig”

BIBELUNDERVISNING

2011

De ti bud

ved sognepræst

Flemming Baatz Kristensen

Mandag den 29. august kl. 19.00 i Sognehuset. Det tredje bud: "Du skal holde hviledagen hellig"

Indledning

Opsamling fra sidst

Spørgsmål:

Taler Bibelen om de ti ord/ti bud eller er det noget, der er lagt til senere. Hvornår begynder man at tale om de ti ord/bud og hvorfor går man så meget op i de ti ord?

Hvorfor får de en særlig betydning og hvornår gør de det, da der jo er mange flere bud, jf. buddene omkring ofringerne?

De ti Bud markeres som helt særligt i Moseloven:

Som de eneste af Moselovens mange bud og forordninger er de talt direkte af Den levende Gud selv. I modsætning af resten af Loven var det ikke kun én person, som hørte buddene og kommunikerede dem videre i skrift og tale, men hele folket hørte dem.

Og de stod på to tavler af sten, som ikke var skrevet af et menneske, men af Gud selv.

Buddene kaldes "De ti Ord" i GT.

Nu har ordet *davar* på hebraisk en videre betydning end det danske "ord". Det kan også betyde "sag", "affære", osv.. Og ordet *davar* kan bruges i absolut forstand om Herrens ord, dvs. det, som han har befalet, f.eks. 5 Mos 5,5. Så når Mosebøgerne taler om "De ti Ord", skal vi høre dem i betydningen "De ti Befalinger". Det er ikke bare "ord" i almindelighed, men "ord" i prægnant forstand, ligesom det profetiske ord og ligesom Guds befaling.

At de ti ord har stor betydning ses også af, at de placeres i selve arken, mens resten af loven ikke får denne funktion.

Men: i resten af GT spiller de ti bud øjensynligt ikke nogen særlig og selvstændig rolle. Profeterne citerer dem ikke særskilt. Kun i Hos 4,2 og Jer 7,9 har de to profeter hentydninger til De ti Buds ordlyd. Men intet tyder på, at De ti Bud har haft nogen særlig plads i det jødiske fromhedsliv i gammeltestamentlig tid. Hvis de har, har det ikke fundet nedslag i de gammeltestamentlige skrifter eller i de arkæologiske fund.

Heller ikke det apokryfe skrift Jesu Siraks Bog fra ca. 180 f.Kr., som ellers lægger så stor vægt på studiet af Loven, og som fremhæver Lovens enhed, har ingen særlige referencer til de ti bud eller til

de enkelte bud i Dekalogen.

Men på Ny Testamentes Tid citeres de ti bud ofte som en sammenfatning af Guds vilje. Både Jesus og Paulus gør det. Farisæerne synes at have den samme forståelse af De ti Bud. Josefus samstemmer. Og den jødiske filosof Filon udgiver 30-50 e. Kr. et skrift om Loven, hvor Dekalogen får en særlig placering. Mange jødiske fylakterier ("bedekapsler") fundet i Qumran, rummer bl.a. de ti bud. På Jesu tid synes altså de ti bud at have fået en særlig betydning som et samlende udtryk for Guds vilje med hvert enkelt menneske. Efter Jerusalems andet fald i 135 e.Kr. tages de ti bud ud af fylakterierne, og de indgår ikke i de jødiske mezuzer og bedekapsler i dag.

Hvorfor får de ti bud en særlig betydning igen op mod nytestamentlig tid?

Det falder sammen med fremkomsten af den voldsomme renheds- og renselsesbølge i jødedommen fra ca. 100 f.Kr. og fremefter. Hvorfor får de en særlig betydning her? Det hænger sandsynligvis sammen med, at jødedommen kom under et voldsomt pres fra hellenismen i det 2. årh. f.Kr. Dekalogen bliver så at sige "genopdaget" som en kortfattet måde at forstå, hvad Gud vil med sit folk. I kampen mod den aggressive hellenisme, som en del jøder faktisk kapitulerede overfor, hvis vi skal tro Makkabærbøgerne, understregede man Guds eget ord, talt direkte fra Sinajbjergets top. Dekalogen siger det uhyre enkelt og tydeligt, at Guds folk ikke må have andre guder end ham – uanset hvor meget omverden så lokker til det. Og at de ikke må danne sig noget billede af ham. At de skal holde hans navn helligt

Tilbageblik.

- De ti bud: to steder i GT: 2 Mos 20 og 5 Mos 5
- Den vigtige baggrund for de ti bud: 2 Mos 20,1f og 5 Mos 5,6.
- Livet i pagten
- De ti bud som gaver
- Det dobbelte kærlighedsbud og de ti bud som etik. Ikke en kasuistik, ikke opslagsbog for alle situationer. Skal holdes sammen med:
- Loven i den nye pagt = Ånden i hjertet, Åndens liv: Jer 31, Ezek 36-37
- Den gyldne regel: ”Alt, hvad I vil, at mennesker skal gøre mod jer, det skal I også gøre mod dem. Sådan er loven og profeterne” (Matt 7,12).
- Åndens frugter: Gal 5,22
- At skønne. Rom 12,2; Fil 1,9f. Den oplyste samvittighed. De ti bud som udtryk for Guds vilje og som en hjælp til at skønne, noget vi har brug for, da vi endnu må slås med det gamle menneske (Rom 6,1-14; Gal 5,19-26).
- Det første bud: Gud er den eneste Gud og skal følgelig også være det for os. Da lever vi i vores bestemmelse.
- Det andet bud: Vi må påkalde Gud og skal leve i denne stadige påkaldelse af Hans navn.

Det tredje bud

- 2 Mos 20,9-11.
  - Det tredje bud kort og godt + noget mere.
  - arbejdstiden har sin tid, arbejde er godt, men den har også begrænsning
  - sabbat for Herren din Gud, for Guds ansigt
  - ikke gøre noget som helst arbejde

- næstekærligheden i buddet; den anden tavle allerede med her! Detlajeret, de svageste skal der tages hensyn til og til dyrene
  - v.11: begrundelse for buddet. Herren hvilede. Så skal vi også.
  - Han har gjort sin hviledag til vores hviledag.
  - Gud har velsignet den: en særlig velsignelse, godhed og glæde fra Gud knytter sig til sabbatten
  - Gud har helliget den = udskilt den fra verden, beslaglagt den og lagt sin gode hånd på den
- 5 Mos 5,12-15.
    - v.12: tydelig henvisning til lovgivningen på Sinaj: ”sådan som Herren din Gud har befaleet dig”
    - v.15: Begrundelsen er ny: folkets erfaring af såvel trældom som frihed i Egypten. Der er kommet mere til Guds åbenbaringshistorie med sit folk. Og folket befinder sig i en ny situation efter befrielsen fra slaveriet i Egypten på vej ind i det forjættede land.
  - Sabbatstankerne præger livet videre ud:
    - 5 Mos 15,1-18: ”Hvert syvende (!) år skal du eftergive al gæld” (v.1)
    - 3 Mos 25: Jubelåret. Se f.eks. v. 1 og v.10
    - 3 Mos 23,1-4: Sabbatten og valfartsfesterne
    - Pagtstegn og glæde
  - Jesus og sabbatten.
    - Luk 4,16: Jesu sædvane: at gå i synagogen om sabbatten
    - Mark 2,23-3,6: Sabbatkonflikter
  - Fra sabbatten om lørdagen til søndagen. Søndagen kaldes i NT ”Herrens dag” (Åb 1,10). ”en første dag i ugen”. Hvile-helligdagen bliver fortegnet og præges af Jesu opstandelse og det gudstjenestelige møde med Ham.
  - Hebr 4,1-11: Sabbatshvilen vi venter på. Tanken om sabbattens hvile bliver til et billede på den kommende hvile og glæde i Guds rige. Særligt 4,9-11. Når det slår tilbage på vores hviledag, bliver den mere glædesfuld.
  - Luthers forklaring i katekismen

Hvad vil det sige?
Svar:
Vi skal frygte og elske Gud,
så vi ikke ringeagter forkyndelsen og hans ord,
men holder det helligt, gerne hører og lærer det”

    - Luther har øje for hellighedsaspektet på søndagen. Høre Guds ord.
    - Han siger ikke noget om hvilens aspekt på dagen

altså

- En hviledag

- Herrens dag
- Gudstjenestens dag
- Opstandelsens dag
- Når søndagen bliver kedelig og streng... Gør den glædelig og skøn. Genvind den som en glædens dag, opfindsom på godt: gudstjeneste, familieliv, gode oplevelser, det, der gør dig og andre godt
- Når søndagen angribes og trues:
  - jeg dyrker Gud bedre i naturen ...
  - gudstjenesten keder mig ..
  - jeg har brug for at sove længe ...
  - jeg har været i kirke fire søndage i rap, så nu holder jeg fri
  - jeg har travlt med lektier og arbejde
  - jeg skal have vasket tøj og tjekket mails
  - flere og flere butikker har åbne om søndagen
  - ...

Hvad vil det tredje bud beskytte os mod og guide os til?

- Beskytte vores relation til Gud ved at vi hviler som Gud og helliger tiden til Ham, særlig den syvende dag. Helligelse af dagen, tiden, vores hvile og relation til Gud
- Beskytte os mod at arbejde altid
- Beskytte os mod stress - du må have lov til at holde fri
- Beskytter vores kærlighed til Gud

Det tredje bud som et spejl

- Det tredje bud som skriftespejl som afslører os
  - *Holder jeg hviledag, så jeg hviler mig, ånder ud og får åndet ind?*
  - *Holder jeg hviledag, så jeg går til gudstjeneste og lytter til ordet?*
  - *Holder jeg ordet helligt, hører og lærer det gerne?*
  - *Gør jeg hvile – og helligdagen til en glædelig dag for mig selv og andre?*

(fra ”Skyldig og fri - befriet til at leve”, Credo, 2009)

Det tredje bud driver os til Kristus...

- wake up call
- syndsbeholdelse, tilgivelse, ny begyndelse, straffen hæves og ondt kan vendes til godt

*Herre Jesus Kristus!
Vi lover og priser dig for din store kærlighed til os.
Du er den samme i dag, som du var i går.
Du er den levende Frelser, som leder os ud af mørke og
mismod, ud af synd og skam, ud af overfladiskhed og
nederlag.
Tak for at du taler til os gennem dit ord
og lytter til os når vi beder og møder os i Nadveren.
Vi beder dig om tilgivelse
for enhver foragt for din nåde,
for al vor sløvhed til at tage imod din kærlighed
for fromhed som gør os selvoptagne,
for al uvilje mod at lade os føre ind i fællesskab med
andre.
Men når du tilgiver os og renses os,
da kan du også fylde os med din kærlighed
og binde os sammen med alle dem, som elsker dig.
Lovet være dit hellige navn”*

(fra Bengt Pleijel: Innersidan, 1976)

Næste gang: Tirsdag den 11. oktober kl. 19.00 i Eben Ezer. Det fjerde bud: ”Du skal ære din far og din mor”

BIBELUNDERVISNING

2011

De ti bud

ved sognepræst

Flemming Baatz Kristensen

Tirsdag den 11. oktober kl. 19.00 i Eben Ezer. Det fjerde bud: ”Du skal ære din far og din mor”

Opsamling fra sidst

- Hvor i Bibelen står der, at der er tale ti bud eller er det noget, vi senere er begyndt at tale om?
Det står faktisk i Bibelen som De ti bud” ordret ”de ti ord”: 2 Mos 34,28; 5 Mos 4,13; 10,4 (begge steder: "de ti ord"). Septuaginta gengiver ordret med δέκα λόγους "de ti ord", heraf betegnelsen "Dekalogen". Noget andet er, at rækken af bud i både 2 Mos 20 og i 5 Mos 5,6-21 rummer ti bud og ikke 9 eller 11: en kort indledning + 10 bud i bydeform.
- Fundet af lovbogen:
Det sker under kong Josija. Bogen kaldes i 2 Kong 22-23 for en pagts - og lovbog. Den rummer således både love og en pagtslutning og sammenfatter pagten med Gud. Meget i 2 Kong 22-23 tyder på, at den fundne lov - og pagtsbog er 5 Mosebog. Den leder til pagtsfornyelse med hele folket (23,1-3). 5 Mosebog selv kaldes for "denne lov" og for en "lovbog" (28,58; 29,20.26; 30,10; 31,26). 5 Mosebog er en slags lov i loven. Rullen med Moses' formaningsstaler blev lagt ved pagtens ark (31,24-26). Den har haft sin egen selvstændige historie ved siden af Mosebøgerne. På et tidspunkt – sandsynligvis kort efter indvandringen – har præster ved tabernaklet indføjret en kopi af denne pagtsbog sammen med andre af Moses' love, tilføjet Moses' sang (5 Mos 32), Moses' velsignelse (5 Mos 33) og redegjort for afslutningen på Moses' liv. Dermed får vi så de fem Mosebøger. Pentateuken, som vi kender den i dag, er ældre end kongetiden, men yngre end Moses.

Da Salomo opfører templet for Herren (1 Kong 8), er denne gamle lovbog givetvis blevet skrevet af og gengivet med det hebraiske sprog og skrevet med det hebraisk, som var gængs på Salomos tid. Den nye kopi af lovbogen er blevet lagt ved pagtens ark, ligesom den gamle rulle lå i tabernaklet. En mulighed er også, at Salomo ikke barer lader sig inspirere af tempelbyggestilen fra det nordsyriske område, da han skal bygge templet, men at han også følger samtidens praksis med at mure et grundstensdokument ind. For et pagtsfolk ville det være meget nærliggende med 5 Mos. som dette grundstensdokument for pagten mellem Herren og hans folk.

Under kong Hizkija kom der en ny bølge af pagtstroskab. Men under sønnen Manasse ændredes dette totalt. Han lukkede templet, opstillede en Ashera-statue med alter i forgården og indførte den assyriske religion (2 Kong 21,1-9). Da Manasses sønnesøn, Josija, vil sætte templet i stand efter de mange år med åbenlys afgudsdyrkelse, finder hans folk pludseligt en

gammel skriftrulle, enten inde i det Allerhelligste eller indmuret et sted. Ypperstepræsten ved, hvad der er for en gammel bogrulle, der er tale om: "Jeg har fundet lovbogen" (2 Kong 22,8). Han kender dens indhold og betydning. Skriveren derimod forbinder ikke noget med denne gamle rulle og rapporterer blot til kongen, at en gammel rulle er dukket op. Aktørerne er klar over, at rullen er gammel. Hvis den er kopieret på Salomos tid, vil man stadig kunne læse den, men med besvær, for det hebraiske skriftsprog har udviklet sig en del fra Davids til Josijas tid.

Sådan forstår jeg fundet af lovbogen under kong Josija. (Carsten Vang)

Tilbageblik.

- De ti bud: to steder i GT: 2 Mos 20 og 5 Mos 5
- Den vigtige baggrund for de ti bud: 2 Mos 20,1f og 5 Mos 5,6.
- Livet i pagten
- De ti bud som gaver
- Det dobbelte kærlighedsbud og de ti bud som etik. Ikke en kasuistik, ikke opslagsbog for alle situationer. Skal holdes sammen med:
- Loven i den nye pagt = Ånden i hjertet, Åndens liv: Jer 31, Ezek 36-37
- Den gyldne regel: "Alt, hvad I vil, at mennesker skal gøre mod jer, det skal I også gøre mod dem. Sådan er loven og profeterne" (Matt 7,12).
- Åndens frugter: Gal 5,22
- At skønne. Rom 12,2; Fil 1,9f. Den oplyste samvittighed. De ti bud som udtryk for Guds vilje og som en hjælp til at skønne, noget vi har brug for, da vi endnu må slås med det gamle menneske (Rom 6,1-14; Gal 5,19-26).
- Det første bud: Gud er den eneste Gud og skal følgelig også være det for os. Da lever vi i vores bestemmelse.
- Det andet bud: Vi må påkalde Gud og skal leve i denne stadige påkaldelse af Hans navn.
- Det tredje bud. Vi må have lov til at hvile og skal holde hviledagen som en hellig dag.

Fra første tavle til anden tavle

- Sammenhængen mellem at elske Gud og at elske sin næste.
- Og forskellen.
- Elske næsten ud fra Gud og gennem Gud. JF. Luthers forklaring: "Vi skal frygte og elske Gud, så vi ..." Lydighed mod hans buds guidleines.
- Den barmhjertige samaritaner: Luk 10,25-37

Det fjerde bud.

- Forbindelsen bagud ... 1. bud og fjerde bud, broen til anden tavle. Jf Ef 3,15: "Faderen, efter hvem hvert fædrenehus i himlene og på jorden har navn" Familiens betydning. Forældrene fra Gud og repræsenterer Gud. Gud som far og mor, om end mor og far selvfølgelig ikke er Gud.
- Forbindelsen fremad ... før du må ikke slå ihjel, før livet, grundet linket til Gud, familiens ordning fra Gud,

- Fjerde bud bygger en bro mellem lydighed mod Gud og tjeneste for ham og vores forhold til vores næste
- Matt 19,18: til sidst som led i anden tavles bud, lige før: ”du skal elske din næste som dig selv”

2 Mos 20,12 = 5 Mos 5,16

Det andet positive bud! Det første sabbatsbuddet. Og begge positive og begge med ordene ”sådan som Herren din Gud har befaleet dig”

Hvem er det sagt til? Børn eller voksne med forældre?

Ære forældrene.

Ære = respekt. Egt.: ”gøre tung”, betragte nogen som betydningsfuld og havende en position.

5 Mos: ”sådan som herren har befaleet dig”: henvisning til 2 Mos 20, Sinajpagten.

Andre ord som modsætning/paralleller til ’ære’

Have ærefrygt for (3 Mos 19,3)

Forbande (2 Mos 21,17)

Ringeagte (5 Mos 27,16)

Den jødiske Talmud: ære, omsorg, støtte.

Løfte: samme begge steder, i 5 Mos også: ”og det må gå dig godt på den jord, Herren din Gud vil give dig” (affødt af at folket et på vej ind i Kanaans land, den nye situation). Gentaget i Ef 6,2f. Det første bud med løfte. Betydning som motivation.

Dobbelt løfte: Velsignelsen og for at det må gå dig vel for både forældrene og børnene.

Andre tekster: 3 Mos 19,2-8; 19,30; 2 Mos 22,6-8

Ruts bog som illustration.

Vanære forældrene: 2 Mos 21,15-17

Omsorgen for ældre forældre: Ords 3,9; 19,26 28,24, 20,2022,6-f; 1 Mos 45,9-11, Ruts bog; Sirak 3,10-16; 7,27fTobit 4,3f, Sirak 3,8f. Beskytte det sårbare og bringer rig velsignelse. M

At lytte til og lyde far og mor: 5 Mos 21,18-21; Ords 23,22-25ark 7,9-13

At ikke lyde sine forældre: 5 Mos 33,8-11Ezek 20,18-21a; Luk 2,41-51. Første og fjerde bud hører sammen og skal ses i lyset af hinanden.

Med løfte: Sirak 3,5-8

Autoritetsudvidelse: 5 Mos 16,18-18,22; 5 Mos 17,18-20; Matt 22,15-22; Rom13,1-7; 1 Pet 2,13-18

Hvorfor forældrene har autoritet?

Fra Gud..

Har det ved den måde de er på. De ’gør sig fortjent’ til den.

Luthers forklaring til det fjerde bud:

”Hvad vil det sige?

Svar: Vi skal frygte og elske,

så vi ikke ringeagter vore forældre og foresatte eller gør dem vrede, men ærer, tjener, adlyder, værdsætter og agter dem”

Ære, lyde, elske, vise omsorg for:

Appliceret på et 'barns' forskellige aldre. Jf. derfor skal en mand forlade ... sin far og mor... der er en tid til ...

Problem: Når forældre svigter og misbruger deres børn... skal man da ære dem? Og hvis hvordan?

At kunne tilgive sine forældre og bære over med dem.

Forældrenes opgave. Ef 6,4; Kol 3,21

Forholdet til øvrigheden, dem, vi har over os.

Afledt af forældreskabet. Har at gøre med 'faderskab' (Ef 3,15)

Matt 22,15-22; Rom 13,1-7; 1 Pet 2,13-17

Øvrighedens opgave og begrænsning

De to regimenter.

Lydighed mod øvrigheden og dens grænse, Ap G 5,29

Jesus (NT) og familien.

Spændingsfyldt. Den menneskelige familie og Guds familie.

Luk 2,41-53; Mark 3,20f.31-35;

Matt 4,21-22; Luk 4,26f; Matt 10,37f jf. 1 Mos 12,1; Luk 1,57-62 (1 Kong 19,19-21): efterfølgelsens krav.

ApG 5,29.

Jesu omsorg for familien: Luk 2,51; 7,12-15; 9,42; Joh 19,26f; og videre forpligtelse: 1 Pet 2,17; 1 Tim 5,3-16, særligt v.8: "Den, som ikke sørger for sine egne, og særlig for sin egen husstand, har fornægtet troen og er værre end en vantro".

Hvis dine forældre er vantro ...

Hvis de ikke vil høre om kristendom ...

Den unge, der siger. Mine forældre vil ikke have, at jeg bliver døbt...

Bedsteforældre: Min søn vil ikke have sit barn døbt...

Den naturlige familie og den åndelige familie: enhed og spænding.

Hvad vil det fjerde bud beskytte os mod og guide os til?

- beskyttes mod splid og egoisme
- mod uorden
- guide os til tryghed og omsorg og en god stemning i familien livet ud

Det fjerde bud som et spejl

- Har jeg ringeagtet mine forældre, såret dem, svigtet dem?
- Har jeg ringeagtet dem, jeg har over mig, såret dem, svigtet dem?
- Respekterer, tjener, værdsætter og agter jeg mine forældre og foresatte og gør, hvad de beder mig om?

(fra ”Skyldig og fri” Credo 2009, side 178)

Det fjerde bud driver os til Kristus...

- wake up call
- når der er spændinger i familie

*Herre Jesus Kristus,
vi takker dig fordi du kom til os
og blev vor bror.
Du ved hvad det vil sige
at leve sammen med andre.
Du blev misforstået af dine nærmeste.
Du blev forladt af dine venner.
Du kender det menneskelige liv
i dets glæde og sprog,
i dets højtid og hverdag.
Vi takker, fordi vi må komme til dig
med alle vore vanskeligheder og problemer.
Tilgiv os, at vi så ofte har gjort det svært for vore nærmeste.
Tag alle murer
og alle misforståelser mellem os bort.
Hjælp os at kunne finde hinanden
og synes om hinanden, så det bliver rigtigt og varmt og godt i vore hjem.*

(fra Bent Pleijel: Innersidan, 1976)

**Næste gang: Mandag den 21. november kl. 19.00 i Sognehuset. Vært:
Mandagsfælleskabet. Det femte bud: ”Du må ikke slå ihjel”**

BIBELUNDERVISNING

2011

De ti bud

ved sognepræst

Flemming Baatz Kristensen

Mandag den 21. november kl. 19.00 i Sognehuset. Det femte bud: ”Du må ikke slå ihjel”

Opsamling fra sidst

- Sirak 3,1-16: Børns pligter mod forældrene Ånden, atmosfæren, velsignelsen...

Tilbageblik

- De ti bud: to steder i GT: 2 Mos 20 og 5 Mos 5
- Den vigtige baggrund for de ti bud: 2 Mos 20,1f og 5 Mos 5,6.
- Livet i pagten
- De ti bud som gaver
- Det dobbelte kærlighedsbud og de ti bud som etik. Ikke en kasuistik, ikke opslagsbog for alle situationer. Skal holdes sammen med:
- Loven i den nye pagt = Ånden i hjertet, Åndens liv: Jer 31, Ezek 36-37
- Den gyldne regel: ”Alt, hvad I vil, at mennesker skal gøre mod jer, det skal I også gøre mod dem. Sådan er loven og profeterne” (Matt 7,12).
- Åndens frugter: Gal 5,22
- At skønne. Rom 12,2; Fil 1,9f. Den oplyste samvittighed. De ti bud som udtryk for Guds vilje og som en hjælp til at skønne, noget vi har brug for, da vi endnu må slås med det gamle menneske (Rom 6,1-14; Gal 5,19-26).
- Det første bud: Gud er den eneste Gud og skal følgelig også være det for os. Da lever vi i vores bestemmelse.
- Det andet bud: Vi må påkalde Gud og skal leve i denne stadige påkaldelse af Hans navn.
- Det tredje bud. Vi må have lov til at hvile og skal holde hviledagen som en hellig dag.
- Det fjerde bud: Bro mellem første og anden tavle. Som første opgave over for næsten og livet skal vi ære vore forældre og dem vi har over os.
- Det femte bud værner livet og tilskynder os til at beskytte det

Det femte bud

- 2 Mos 20,13 = 5 Mos 5,15: ”Du må ikke begå drab”
- Det femte bud beskytter livet og menneskets værdi
En side ved næstekærligheden og født ud af kærligheden fra Gud og til Gud.

- Overordnet overskrift: Du skal elske din næste som dig selv, derfor skal du ikke begå drab... opgør med hævn. Rom 12,17-21. Buddet er et værn, når jeg bliver bange og fristes til at tage sagen i egne hænder.
- Gud fastsætter værdien og har gjort det og sådan er værdien, vi fastsætter den ikke. Menneskets liv og værdi. 1Mos 1,27; Sl 139,13-16; Matt 18,3-5.
Hvilken værdi har det ufødte liv?
Hvilken værdi har det meget syge menneske?
Hvilken værdi har soldaten som angriber mig?
Hvilken værdi har jeg selv, når jeg ikke vil leve mere?
- Oprindelig betydning: den vilkårlige aflivning af et medmenneske
- Dette bud handler om mord og manddrab og intet andet. Udsagnsordet 'slå ihjel' anvendes godt 40 gange i GT og altid med en af disse to betydninger. Og aldrig om det, der sker i en krig eller ved en henrettelse. Derfor er det uden for dette buds rækkevidde, om vi bør have dødsstraf eller ej, og om en kristen kan deltage i krigsførelse eller ej. I nabokapitlerne til de ti bud i 2 Mosebog er der indgående regler for brug af dødsstraf (2 Mos 21,12ff). Man kan derfor ikke begrunde pacifisme og nej til dødsstraf ud fra det femte bud, men må finde andre argumenter.
- Derfor ændrede man i den nye oversættelse fra "du må ikke slå ihjel" til "du må ikke begå drab" Man ville sondre mellem at slå ihjel i krig, som en soldat skal være villig til, og så begå drab, hvor jeg slår et andet menneske ihjel af forskellige private grunde som hævn, affekt, begær, etc. Man ønskede at undgå, at det femte bud skulle kunne (mis)bruges som et argument mod militær og krig. Og man ønskede at hjælpe bibellæseren til at forstå, at det femte bud ikke forbyder det at slå et menneske ihjel som sådan. Derfor kan GT (og NT!) sagtens vejlede soldaten i ret adfærd, samtidig med at buddet står ved magt. Og derfor har GT dødsstraf for bestemte forseelser.
- Jf. det fjerde bud. Øvrigheden bærer ikke sværdet for intet (2 Mos 21,12ff; Rom 13,1-7), den verden man levede i, det, der var selvfølgelig. Dette bud hænger sammen med det fjerde bud. Gud har sat autoriteter til at værne retten og udbrede retten i samfundet. Hvem har retten til at tage liv? Ingen undtagen Gud. (Og øvrigheden).
- Menneskeværd. Ærefrygt for livet. Leve og lade andre leve. Livet er helligt og ukrænkeligt. Opgør med menneskeforagt. For Bibelen er mennesket det kostbareste af alt. Det er skabt i Guds billede og bestemt til evigt liv. Det var for mennesket, og alene for det, at Jesus døde og opstod. Menneskets høje værdi – ses også i at Gud blev menneske og stadig er det. Det ses også i, at Gud ønsker, at vi skal leve evigt hos ham med et fornyet legeme.
- I den vestlige verden: God jævn positiv udvikling i agtelse for livet, og dog: på retur, mange mord og drab, selvmord, vold, dårligere pasning af ældre og handicappede og abort.
- Det første mord: Kain myrder Abel... En konsekvens af oprøret mod Gud (sammenhæng mellem 1 Mos 3 og 4) Hvor begynder drabet? I hjertet, jf. sammenhængen til 9. og 10. bud.

- Jf. også en sammenhæng til 8. bud: Ord kan dræbe og skabe drab.

Luthers forklaring i den lille katekismus.

I Salmebogen i forbindelse med Luthers lille katekismus har man underligt nok bevaret den gamle oversættelse: ”Du må ikke slå ihjel”

”Hvad vil det sige?”

Svar:

”Vi skal frygte og elske Gud, så vi ikke gør vor næste nogen skade eller fortræd på liv og legeme, men hjælper og støtter ham med alt, hvad der er nødvendigt for at leve”

Det femte buds områder

- den etiske konflikt. Det mindste af to onder.
- krig, angrebskrig, forsvarskrig, retfærdig krig
- drab, mord
- provokeret abort. ”Vor tids største blodbad”. Lovligt efter landets lov, ikke efter Guds
- eutanasi, medlidenhedsdrab, aktiv dødshjælp, passiv dødshjælp
- uagtsomt manddrab. En adfærd som kan indebære uagtsomt manddrab (kører bil, når man er træt, påvirket, mens man snakker i mobiltelefon...)
- alkohol og narko
- selvmord. Dog den psykisk syge dør ofte for egen hånd egen hånd.
- hustruvold, børnemishandling, misbrug af børn, vold i sportsverdenen, psykisk terror, slå livsmodet ihjel, åndeligt mord
- mobning. ”Det er jo bare for sjov” Men: hvem er det sjovt for?! Ordspr 26,18f
- vrede. Matt 5,21-26. Når vi gemmer på vrede mod et andet menneske, så kommer det til udtryk i vores attitude over for vedkommende, i vores handlemåde over for ham, måden vi omtaler ham på, sladder og bagtalelse (jf. 8. bud)
Bjergprædikenen hører livet i Guds rige til, men man kan ikke lave samfundslove derudfra, da samfundet skal dæmme op over for det onde.
- undladelsesynder, det vi ikke gør, men kunne gøre. Den positive side, det positive modstykke til at begå drab, jf. Luthers forklaring.

Jesus tager sig af de svageste (Matt 9,1-13). Ikke gå forbi nogen (Matt 25,31-46).
 Formaninger til næstekærlighed og broderkærlighed (Hebr 10,24). ”Bær hinandens byrder, således opfylder I Kristi lov” (Gal 6,2)
 Fjendekærlighed også (Matt 5,43-48)
 Vigtige undladelsessynder (ikke holdt den positive side af dette bud, kun villet undgå den negative, ikke noget at anklage os for...
 Vores hjerte kan være koldt og uden sympati for andre menneskers behov.

Det femte bud som et spejl

- Har jeg skadet min næste, gjort ham fortræd – fysisk, psykisk eller åndeligt?
- Har jeg slået livsmodet ihjel hos et menneske?
- Har jeg bidraget positivt til min næstes liv ved at hjælpe og støtte ham med det, jeg kan og skal?

(fra ”Skyldig og fri”, Credo, 2009, side 178)

Det femte bud driver os til Kristus ...

- wake up call
- Vi har brug for, at Gud forvandler vores had til kærlighed, vores arrogance til ydmyghed, bitterhed til tolerance, ondskabsfuldhed til forståelse og empati, fra et voldeligt hjerte til ikkevoldeligt hjerte. Jak 3,6-12 (jf. 8. bud), så had bliver til kærlighed, vold til mildhed, sladder til opmuntring, apati til engagement inspireret af Gud.
- Kærligheden lever af synet af Guds søn, der døde med og for os.
- At opgøre sit eget lager mod andre. Bed Gud om at få den indstilling Han selv har. Smid dem i glemslens hav, der hvor Gud har sat et skilt op med ”fiskeri forbudt!” Tag kontakt til dem, i et roligt tempo og få talt ud. Bed om tilgivelse, der hvor det er nødvendigt og tilgiv, hvor det er nødvendigt.

*Herre Jesus Kristus,
 jeg må tale med dig om hvordan vi bærer os ad her på jorden.
 Vi er stygge mod hinanden og vi plager hinanden og træder på hinanden.
 Den fremmede får ikke lov til at føle sig elsket
 og kammerater mobber kammerater
 og man trykker den ned, som er anderledes.
 Er det for at fremhæve os selv, at vi må slå ned på hinanden?
 Er det fordi vi ikke har åbnet os for din kærlighed, at der blevet plads for så megen ondskab i vore liv?
 Herre, forbarm dig over os.
 Forlad os vor skyld og fyld os med din kærlighed.
 Lad din kærlighed strømme ind i os og flyde over hos os.*

*Giv os din ømhed mod alt det, som er svagt og skrøbeligt.
Hjælp os til ikke at foragte de forlegne
og ikke se ned på dem som ikke har megen succes eller
gøre grin med dem, som er anderledes.
Hjælp os til at kunne se på hinanden med din kærlighed”*

(Bent Pleijel Innersidan, 1999, side 86)

**Næste gang: Mandag den 30. januar 2012 kl. 19.30 i Sognehuset. Vært:
Midtvejsfolket. Det sjette bud: ”Du må ikke bryde ægteskabet”.**

BIBELUNDERVISNING

2012

De ti bud

ved sognepræst

Flemming Baatz Kristensen

Mandag den 30. januar 2012 kl. 19.30 i Sognehuset. Det sjette bud: ”Du må ikke bryde ægteskabet”.

Tilbageblik

- De ti bud: to steder i GT: 2 Mos 20 og 5 Mos 5
- Den vigtige baggrund for de ti bud: 2 Mos 20,1f og 5 Mos 5,6.
- Livet i pagten
- De ti bud som gaver
- Det dobbelte kærlighedsbud og de ti bud som etik. Ikke en kasuistik, ikke opslagsbog for alle situationer. Skal holdes sammen med:
- Loven i den nye pagt = Ånden i hjertet, Åndens liv: Jer 31, Ezek 36-37
- Den gyldne regel: ”Alt, hvad I vil, at mennesker skal gøre mod jer, det skal I også gøre mod dem. Sådan er loven og profeterne” (Matt 7,12).
- Åndens frugter: Gal 5,22
- At skønne. Rom 12,2; Fil 1,9f. Den oplyste samvittighed. De ti bud som udtryk for Guds vilje og som en hjælp til at skønne, noget vi har brug for, da vi endnu må slås med det gamle menneske (Rom 6,1-14; Gal 5,19-26).
- Det første bud: Gud er den eneste Gud og skal følgelig også være det for os. Da lever vi i vores bestemmelse.
- Det andet bud: Vi må påkalde Gud og skal leve i denne stadige påkaldelse af Hans navn.
- Det tredje bud. Vi må have lov til at hvile og skal holde hviledagen som en hellig dag.
- Det fjerde bud: Bro mellem første og anden tavle. Som første opgave over for næsten og livet skal vi ære vore forældre og dem vi har over os.
- Det femte bud værner livet og tilskynder os til at beskytte det.

Det sjette bud

- Fra det femte bud til det sjette bud. Næstens liv og dernæst hans ægteskab skal værnes. Først livet, så ægteskabet.. Et værn sættes rundt om manden og kvinden i ægteskabet, samliv og familieliv (forbindelsen til det fjerde bud)..
- Brud på det sjette bud begynder med brud på det niende bud: ”Du må ikke begære din næstes hustru”

- Vigtigt tema i dag hvor vi oplever en stor samlivskrise. Skandinavien har verdens og historiens højeste skilsmisseprocent. I Danmark på vej mod 40 procent. Ægteskabet som ordning er delvist truet af det papirløse samliv.
- Hjælp til ægteskaberne fra samfundet og fra kirken. Vove at agere modkultur. Understrege og udvikle de kristne livsværdier. Jf. Tertullian: ”Hos os (kristne) har vi alt til fælles, undtagen vore hustruer. Hos hedningerne er det omvendt!”
- 2 Mos 20,14 = 5 Mos 5,18: ”Du må ikke bryde et ægteskab”, ”du må ikke bedrive hor”.

Hvorfor ændrede man fra "bryde ægteskabet" til "bryde et ægteskab"? ”For at få understreget, at det sjette bud ikke blot rammer dem, som bryder deres eget ægteskab ved at have et forhold til anden mands hustru / anden kvindes mand, men også rammer den ugifte, der bryder et ægteskab ved at indlede et forhold til gift kvinde / mand” (Carsten Vang).

To hebraiske ord: Det ene (zana) betyder den utilbørlige handling under synspunktet utugt, løbsagtighed. Det andet (naaf) udtrykker handlingen i relation til ægteskab, ægteskabsbrud. Det er dette sidste der bruges i det sjette bud.
To græske ord. Det ene (porneia) = utugt (1 Thess 4,3), det andet (moicheia) =ægteskabsbrud.

Hvad er et ægteskab?

NB: Jeg holdt i 2003 et foredrag om ægteskabet i Mandagsfællesskabet. Dette foredrag er I velkomne til at få. I kan blot maile til mig, så skal jeg maile det til jer: fbk@info.dk

- en opgave fra Gud. 1 Mos 2,24 og Matt 19,4-6. En ordning fra Gud som vil at mand og kvinde skal leve under ordnede ydre former for deres egen og deres børns trygheds skyld.
- en opgave sammen. Skabe et hjem.
- en opgave for livet. Som to vinger. De er ikke længere to, men ét. Diamanterne slibes, man opdager, man er en synder. Modning, dybere fællesskab.
- Det monogame ægteskab og det polygame ægteskab
  - det monogame er grundlæggende: Septuaginta: ”de to”, samme i Matt 19,5; Ef 5,31
  - Det polygame ægteskab forlades efterhånden og idealformen er hele tiden det monogame ægteskab.
- Fornuftsægteskab og følelsesægteskab
- Hvorfor ægteskab?
  - blive ét kød (1 Mos 2,24) hjælpe hinanden (1,18), kærlighedens hengivenhed: Ordsp 5,15-19; 2 Thess 4,1-5; Højsangens bog
  - føre slægten videre (1 Mos 1,28; 9,1)

- seksuallivets sted for at man ikke skal være optændt af begær: 1 Kor 7,1-9. Som en ild, farlig og varm og god. Ilden i kaminen, ægteskabet er ildens sted. Ikke kun samleje også hele omgangstonen og ømheden.
- Ansvar i ægteskabet:
  - materielt ansvar: 2 Mos 21,10
  - hvad man er sin ægtefælle skyldig: 1 Kor 7,3
  - kærligheds ansvar: Ef 5,21
  - religiøst ansvar: 1 Pet 3,1; 1 Kor 7,12-16
- Luthers forklaring:

Du må ikke bryde ægteskabet.

Hvad vil det sige?

SVAR: Vi skal frygte og elske Gud,
så vi lever anstændigt og ordentligt i ord og handling,
og enhver elsker og ærer sin ægtefælle

Hvad vi ikke skal er her formuleret positivt!

Ægteskabsbrud.

Fire måder at bryde ægteskabet på:

- Man 'bryder ind i' ægteskabet.
Det kan ske gennem pornografi.: Sex som råt kød uden kærlighed. På et dyrisk plan. Dårligt forberedt til ægteskabet gennem pornografien.
En anden måde er at lege at man er gift, men man er det ikke. Man prøver hinanden af, er imod kærlighedens væsen. Man giver ikke den ydre beskyttelse som vielsen er. Man lever i stadig usikkerhed.
1 Thess 4,3-5; Hebr 13,4.
1 Mos 2,24.
Vejen ind i ægteskabet: Kærlighed+troskab+vielse = ægteskab.
- Man ødelægger ægteskabet indefra..
De lever som fremmede for hinanden. De er gået indefra. Hjælp til at komme ud af denne dødssejler. Knuderne må løses op. Lukkede døre må låses op. "Kærlighedens fem sprog", professionel hjælp. Ægteskabskurser. "ægteskabsdialog", se det nye kirkeblad (februar, marts, april 2012, side 14). "En at tale med. ": en terapeut eller en modent menneske m/k: f.eks.: Sjælesorgnetværket
- Man bryder ud af ægteskabet.
Følelserne er ikke de samme før.
Duer ikke at bygge et ægteskab på følelser, det er alt for skørt materiale. Følelser bliver ofte overdimensioneret i ægteskabet. Ægteskabet skal bygges på vilje,

holdning, værdier, ansvar. Kærligheden er et handlingsprogram. At gifte sig er at gå ind for en opgave. I medgang og modgang. Ikke falde i søvn og være doven i sit ægteskab. Et ægteskab er et arbejde og skal vedligeholdes og udvikles.

- Man bryder ind i en andens ægteskab.
Hvordan kan man blive lykkelig på bekostning af en anden person og families ulykke?
Buddet værner næstens ægteskab: Adgang forbudt.
- når vi bryder ægteskabet, volder vi os selv og ofte også andre smerte: overtrædelsen af buddet bærer en straf i sig selv.
- utugt og havesyge er de to alvorligste synder og sættes sammen med afgudsdyrkelse, fordi de let kommer til at træde i Guds sted, som det vi forventer os mest af i livet: 1 Kor 6,9; Gal 5,19-21; Ef 5,5; Matt 15,19. De har det med at sætte sig på mennesket og styre
- Mere om ægteskabet:
  - Jesus skærper og fordyber buddet: Matt 5,27-32 og Matt 19,1-12
  - 1 Kor 7: ægteskab og det at leve alene
  - Ef 5,18-32: manden og kvinden og Kristus og kirken: ægteskabets dybde og livet som kristne fæller i Åndens fylde

Skilsmisse.

- mennesker er syndere, de hårde hjerter (Matt 19)
- ikke nogen løsning, operation bedre end amputation
- når det ikke går som præsten prædiker, det mindste af to onder
- begrænse skadevirkningen

Nyt ægteskab efter skilsmisse?

- Jesus er restriktiv: Matt 19,11f; Luk 16,18; 1 Kor 7,10f
- En vis lempelse: Matt 19,9; 5,32
- Tre forskellige svar i kirken:
  - Nej: på grund af Jesu ord
  - Nogle gange: på grund af Jesu ord
  - Ja, på grund af virkeligheden, tilgivelsen og den nye begyndelse
- Vanskeligt. Vejen frem i bøn over en åben bibel og spørge Gud, hvad han synes.

Homoseksualitet

- Når to af samme køn lever sammen som i et ægteskab, er det ikke ægteskab, men ægteskabsbrud.
Matt 15,19; Rom 1,26f; 1 Mos 19,5-8; 3 Mos 1,22; 1 Kor 6,9

Ægteskabet er for mand og kvinde og Bibelen kender ikke til et parallelfællesskab mellem homoseksuelle. Der tales om omvendelse fra det homoseksuelle liv: 1 Kor 6,11. Sjælesorg for mennesker med homofile følelser.
 ”Heller ikke jeg fordømmer dig, gå bort og synd fra nu af ikke mere”.
 Gud har en vej for ethvert menneske med det vi hver i sær kæmper med i livet.

At leve som single

- den, der ikke bliver gift: Matt 19,12; 1 Kor 7
- nådegaven til at leve ugift: 1 Kor 7
- fordele og ulemper ved at leve i ægteskab og i cølibat. Det svære og gode liv. At forvalte sit liv og sin seksualitet.
- den enkelte må finde sin vej og leve i tillid til Gud og modnes i den situation, man er i
- en udfordring til gifte og singler: 1 Kor 7,25-35

Det sjette bud som et spejl

- Har jeg levet ansvarligt og anstændigt og efter Guds vilje med min seksualitet i ord og handling?
- Har jeg i ord og handling vist min ægtefælle kærlighed og respekt og hengivenhed?

(fra ”Skyldig og fri”, Credo, 2009, side 178)

Det sjette bud driver os til Kristus ...

- tilgivelse for alt og ny begyndelse: Joh 4; Joh 8,1-11 Vejen frem: Spørge Gud til råds ...

*Herre Jesus Kristus,
 du var med ved brylluppet i Kana, hvor to blev til ét.
 Du fornyede Zakæus hjem ved dit nærvær.
 Du genoprejste dem, som kom til dig med alt det, var mislykkedes for dem.
 Vi beder dig: Åbenbar også i dag din herlighed og magt i hjem og ægteskab.
 Tak for at vi må tale med om alt det, der er gået i stykker for os og vore nederlag
 og at vi må have lov til at bede om forladelse for alle synder.
 Særligt beder vi dig tilgive at .....
 Rens os fra synd og fyld os med din kærlighed.
 Hjælp dem som er ægtefæller og dem som er på vej ind i et ægteskab, at de må kunne leve sammen over for dig i din kærlighed og din glæde.*

(Bengt Pleijel: Innersidan, side 91)

Næste gang: Mandag den 5. marts 2012 kl. 19.30 i Sognehuset. Vært: Mandagsfællesskabet. Det syvende bud: ”Du må ikke stjæle”

BIBELUNDERVISNING

2012

De ti bud

ved sognepræst

Flemming Baatz Kristensen

Mandag den 5. marts 2012 kl. 19.30 i Sognehuset. Det syvende bud: ”Du må ikke stjæle”

Tilbageblik

- De ti bud: to steder i GT: 2 Mos 20 og 5 Mos 5
- Den vigtige baggrund for de ti bud: 2 Mos 20,1f og 5 Mos 5,6.
- Livet i pagten
- De ti bud som gaver
- Det dobbelte kærlighedsbud og de ti bud som etik. Ikke en kasuistik, ikke opslagsbog for alle situationer. Skal holdes sammen med:
- Loven i den nye pagt = Ånden i hjertet, Åndens liv: Jer 31, Ezek 36-37
- Den gyldne regel: ”Alt, hvad I vil, at mennesker skal gøre mod jer, det skal I også gøre mod dem. Sådan er loven og profeterne” (Matt 7,12).
- Åndens frugter: Gal 5,22
- At skønne. Rom 12,2; Fil 1,9f. Den oplyste samvittighed. De ti bud som udtryk for Guds vilje og som en hjælp til at skønne, noget vi har brug for, da vi endnu må slås med det gamle menneske (Rom 6,1-14; Gal 5,19-26).
- Det første bud: Gud er den eneste Gud og skal følgelig også være det for os. Da lever vi i vores bestemmelse.
- Det andet bud: Vi må påkalde Gud og skal leve i denne stadige påkaldelse af Hans navn.
- Det tredje bud. Vi må have lov til at hvile og skal holde hviledagen som en hellig dag.
- Det fjerde bud: Bro mellem første og anden tavle. Som første opgave over for næsten og livet skal vi ære vore forældre og dem vi har over os.
- Det femte bud værner livet og tilskynder os til at beskytte det.
- Det sjette bud værner vores næstes og vort eget ægteskab og tilskynder os til at give det gode vækstvilkår

Det syvende bud

- 2 Mos 20,15 = 5 Mos 5,19
- fra næstens liv og ægteskab til hans ejendom.
- beskytte næstens ejendom, nødvendig for at leve
- til livets opretholdelse
- buddets felt: vores nærmeste næste, samfundet, den globale verden
- at skaffe sig noget som hører en anden til – vores næste som person og også samfundet, det fælles som ’person’. Det vi stjæler hører ikke os til. Dermed tager vi uretten ind i vort liv.

- mulig tolkning, og måske endda den oprindelige: ”Du må ikke røve din næstes frihed!” (Oluf E. Paaske, jf. 1 Tim 1,10: ’bortførere’, i den gamle oversættelse: ’menneskerøvere’). Med følgende forklaring skrevet i Luthers ånd og stil: ”Vi skal frygte og elske Gud, så vi ikke gør vor næste til slave eller gør hams retsløs, men hjælper ham at vinde og bevare sin frihed!” (Emanuel Skjoldager) Vi må ikke eje noget menneske, som var han eller hun en ting. En fristelse: at gøre andre til vores ejendom og stjæle deres frihed, besidde andre, stjæle andre samfundsgruppers frihed. Opgør med enhver form for menneskehandel (dog ikke i sport, hvor man godt nok køber og sælger spillere, men de har deres frihed til at sige ja eller nej, så f.eks. professionel fodbold er ikke i strid med det syvende bud)
- Luthers forklaring

”Du må ikke stjæle
Hvad vil det sige?

SVAR:

Vi skal frygte og elske Gud,
 så vi ikke tager penge eller ejendom fra vor næste
 eller skaffer os dem ved svindel og bedrag,
 men hjælper med at forbedre og bevare, hvad han ejer og har.”

Buddets store sammenhæng: Vi er forvaltere.

Hvem ejer mine penge?

”Jorden med alt, hvad den rummer, verden og dens beboere, tilhører Herren” (Sl 24,1)

Alt er Guds.

Vi har fået det til låns.

Vi er forvaltere.

Den bibelske forvaltertanke, stewardship: Matt 25,14-30; Luk 12,35-48; Luk 16,1-12; 1 Kor 4,1-5
 betroet gods

vi tjener Herren med alt det, der betroet os

dele med andre, givertjeneste

være tro, selvstændig, klog, fantasifuld

Gud kommer til os gennem vores næste. Gud har gjort os til forvaltere for vores næstes skyld.

Midt i vores arbejde står vi i Guds tjeneste. En glad opdagelse. Alt det vi gør, har med Gud at gøre.

Til overvejelse: Vi tjener penge – eller gør vi? Tjene Herren >< tjene penge. Hvem tjener vi?

Når vi tager livet af Guds hånd og ser det, vi har, som betroet gods, så bliver vi optaget af at dele med andre.

Gud gav os sin eneste søn.

Glæden ved at dele. Matt 10,8; ApG 20,35 (det eneste Jesusord uden for evangelierne)

Når vi glemmer Gud, bliver vi nærige, beregnende og have-syge (havesyge = afgudsdyrkelse (Ef 5,5))

I Jesu nærhed befries man fra dette fangenskab til at blive generøs og gavmild: Luk 19,1-10. ”Se, Herre, halvdelen af, hvad jeg ejer, giver jeg til de fattige og hvis jeg har presset penge af nogen, giver jeg det firedobbelt tilbage” (v.8).

Givertjeneste.

Give tiende: Mal 3,7-10; Matt 23,23; Luk 18,12; Mark 12,41-44.

At give gaver i menigheden. 1 Kor 16,1f; 2 Kor 8-9.

At give rigeligt. 2 Kor 9,6-9

Guds løfter til dem, der giver: Mal 3,10; 2 Kor 9,8-15. For næstens skyld og for at Forøge taksigelsen til Gud.

Flemming Kofoed-Svendsens sætning som sidder i mig endnu fra 70ernes studietid: ”En kristen skal have orden i givertjenesten”. Som politiker var han den drivende kraft i at vi fik mulighed for at trække bidrag til kirkelige og velgørende formål fra på selvangivelsen og derudover gavebrevsordninger. Resultat: Man kan give mere.

Og så var der den rige forretningsmand som kørte i en flot bil og det vakte forargelse indtil man fandt af, at han gav 80 % væk.

Og ham, der gav omvendt tiende, altså gav 90 % og beholdt 10 % som en måde at bryde igennem pengemagten på.

Forskellige måder at stjæle på:

rapse: når ingen ser det, bare det ikke bliver opdaget

fuske: rette i karakterbogen, rette på regningerne, plagiat, ikke respektere copyright

sjusker: Behandle andres ejendom uansvarligt og dårligt. Låne uden at betale tilbage. Glemme at aflevere.

förfälske: ”To slags vægtlodder vækker Herrens afsky, falsk vægt er af det onde” (Ordsp 20,23)

træde på: når man ser andre mennesker som maskiner og numre og ikke som mennesker, f.eks. en chefs dårlige behandling af sine medarbejdere. Jf. ovenfor: ”Du må ikke røve din næstes frihed!”

ødelægge: når vi ødelægger naturen, luft og vand, så det giver problemer for næste generation

udnytte: rige landes udnyttelse af fattige lande. Vi bliver rigere og rigere, de fattigere og fattigere.

Vi kan stjæle hinandens lykke

og ødelægge hinandens glæde

og tage fra hinanden det der gør livet rigt og meningsfuldt.

Ved vores måde at være på

kan vi drive andre ind i det som er uret.

At stjæle fra samfundet, det fælles ’vi’. En tendens til at være ligeglade, når det drejer sig om det fælles vi.

At stjæle fra de fattige lande. At give til og dele med de fattige lande.

Kristnes forhold til de fattige:

Matt 5,3; 25,40; Mark 14,7; Rom 12,16.

At give almisse: Matt 6,1-4

”Den, der undertrykker den svage, håner hans skaber, den, der forbarmer sig over den fattige, ærer hans skaber” (Ordsp 14,31).

”Søg ikke det, som er til bedste for jer selv, men det, der er til bedste for andre” (1 Kor 10,24).

”Den, der har jordisk gods og ser sin broder lide nød, men lukker sit hjerte for ham – hvorledes kan Guds kærlighed blive i ham?” (1 Joh 3,17). Jf. 2 Pet 2,12-15.

Vision: Udrydde fattigdommen i verden!

Bono fra U2 og Bill Hybells fra Willow Creek i Chicago

At stjæle fra de rige og give til de fattige (Robin Hood)?

Det mindste af to onder?

Sympatisk, men ikke vejen frem.

Bedre: nægte at give så meget til os selv og i stedet give til andre.

Det begynder fra græsrodsniveau og videre op så det bliver en økonomisk verdensorden.

Til eftertanke: Hvad er du mest fristet til at stjæle?

Arbejdstid, kopier, andres tid, andres fremgang, det, der fattige lande har brug for?

Undladelsessynder.

Undlade at give, ofre. ..

Har jeg et ansvarligt forhold til penge?

Giver jeg til Guds rige eller andre gode formål, eller vil jeg selv beholde det, der tilhører Gud og andre?

Dette buds positive side er meget vigtigt: Det handler også om arbejde aktivt for retfærdige sociale forhold i verden og planlægge for en udvikling som fører verden mod det bedre. Det syvende bud forpligter os på at beskytte miljøet og bevare jordens naturressourcer (Youcat, den katolske kirkes ungdomskatekismus, Catholica, 2011, nr. 426).

Hvilken betydning kan det have for valget af det, vi køber?

Til overvejelse:

”At have men ikke give er i visse tilfælde værre end at stjæle” (Marie von Ebner-Eschenbach, østrigsk forfatter, 1830-1916)

Til eftertanke:

”Jeg vil gerne udfordre dig til at lave en liste over ting, som ikke er dine. Se at få leveret det tilbage, hvad enten det tilhører firmaet, venner, familie, kirken eller andre. Det kan være alt muligt lige fra penge eller pensler. Gør noget i denne måned for at rydde op i dette, og få rensset din samvittighed på dette område. Bed om tilgivelse over for Gud og gerne over for den, du har lånt det fra.

Hvis du ikke betaler tiende regelmæssigt og fast, så træf en beslutning om at gøre det. Udskyd det ikke til du synes at du har råd. Det kan godt være du skal starte i det små med 2½ eller 5 %, men lav en plan for hvornår du vil betale fuld tiende og hold fast i den. Gør det som familie, så alle er med i det, både store og små og fejr så de velsignelser, I oplever når Gud opfylder jeres behov og ønsker, der hvor I ikke kan gøre det. Gør det med taknemmelighed og trofasthed og ikke bare som en pligt” (Peter Dyhr: Livet med Gud – en introduktion til de 10 bud”, Mediacellen, 2007, side 85)

Hvorfor stjæler man?

Muligheder:

- Folk skelner ikke mellem dit og mit
- Det, der er alles, er også mit og jeg behandler det som jeg ønsker
- Mammon skrives med stort M, for den er en magt. Stjæler folk, fordi de er fanget ind i mammons magtområde?! Først leger de med mammon, siden leger den med dem.
- Den, der stjæler er fanget i sig selv
- Den, der stjæler har ofte haft det svært og manglet og nu vil have han have hævn
- Overtrædelsen begynder i begæret, link til 9.-10.bud.

Hvad skal man gøre, hvis man har stjålet?

- ”Den, der stjæler (nogle af dem som var blevet kristne, havde altså stjålet og gjorde det måske fortsat), må ikke mere stjæle, men skal tværtimod slide i det og selv frembringe noget godt med sine hænder, så han har noget at give af til den, der har behov for det” (Ef 4,28).
- Bede Gud om tilgivelse Sl 32,1-7. Det syvende bud driver os til Kristus ...
- Forsøge at genoprette det forkerte, man har gjort. Nogle gange kan man ikke gøre det. Og der er situationer, hvor man ikke selv kan gøre det. Derfor snak med en moden kristen leder om det, hvad man kan gøre.
- Betale skat tilbage ...

Det syvende bud som et spejl

- Har jeg taget penge eller andet fra min næste?
- Har jeg erhvervet andres ting ved svindel eller bedrag?
- Har jeg hjulpet min næste med at forbedre og bevare, hvad han ejer og har?
- Har jeg et ansvarligt forhold til penge?
- Giver jeg til Guds rige eller andre gode formål, eller vil jeg selv beholde det, der tilhører Gud og andre?

(fra ”Skyldig og fri”, Credo, 2009, side 178f)

Det syvende bud driver os til Kristus ...

*Herre Jesus Kristus,
der findes store tyve og små tyve.
Nogle skriver man om i aviserne
og taler om i fjernsynet
og sætter i fængsler.
HERRE, FORBARM DIG OVER DEM.
Andre går gennem hele livet.
uden at nogen opdager dem.
Det er jo ikke bare ting og sager,
vi kan tage fra hinanden.
Vi kan stjæle hinandens lykke
og ødelægge hinandens glæde
og tage fra hinanden
det der gør livet rigt og meningsfuldt.
Ved vores måde at være på
kan vi drive andre ind i det som er uret.
HERRE, FORBARM DIG OVER OS.
Hjælp os til at kunne se hvad vi gør af fejl
og bede om forladelse
så at du kan tage vores synd bort
og rense os
og anvende os som forvaltere*

af dine rigdomme.

(Bengt Pleijel: Innersidan, side 96)

Næste gang: Tirsdag den 12. juni 2012 kl. 19.30 i Eben Ezer. Vært: Eben Ezer.
Det ottende bud: ”Du må ikke vidne falsk mod din næste”

BIBELUNDERVISNING

2012

De ti bud

ved sognepræst

Flemming Baatz Kristensen

Tirsdag den 12. juni 2012 kl. 19.30 i Eben Ezer. Det ottende bud: ”Du må ikke vidne falsk mod din næste”

En salme af Luther om de ti bud

1. Sin vilje gav vor Herre Gud
til kende gennem lovens bud
sin tjener Moses gav Han ti
på lovens bjerg, på Sinai.

Forbarm dig, Herre Gud!

2. ”Din Herre og din Gud er jeg”
er lovens første bud for dig,
og ingen andre guder må
du elske, tro og stole på.

3. Guds navn er helligt; tag det kun
af ærligt hjerte i din mund,
giv altid kun om det besked,
som Herren selv vil kendes ved.

4. Gud gav en hviledag, fordi
han vil, at vi skal holde fri.
Gør dagen hellig, lys og stor,
lad Herren virke ved sit ord.

5. Vær lydige mod din far og mor
og ær dem efter Herrens ord.
Giv hjælp og støtte, hvor du kan,
så skal du leve i dit land.

6. Og du må ikke slå ihjel,
end ikke vredes på en sjæl,
glem had og nag og hævn og spot,
og gør selv ærkefjender godt.

7. Hold ægteskabet rent for hor,
i to blev et på Herrens ord
i legeme og sjæl og sind;

luk aldrig nogen anden ind.

8. Stjæl ikke andres ting og tid,
og misbrug ikke andres flid,
men giv i stedet tid og brød
til fattige og folk i nød.

9. Læg ikke mund til falske ord,
tal aldrig usandt om din bror;
fortæl om det, der ærer ham,
forti hans fejl og fald og skam.

10. Din næstes hustru, hus og hjem
- lad være at begære dem.
Misund ham intet, ønsk ham blot
alt det, dit hjerte ser er godt.

11. Se, disse bud er givet os,
så du erkender syndens trods
og ser igennem lovens ord
Guds vilje for dit liv på jord.

12. Guds bud er hver en synders dom,
men Gud ske tak, at Jesus kom!
Han tog vor dom – halleluja –
på nådens bjerg, på Golgata!

Martin Luther, Svend-Erik Petersen 1989.
(Åndelige Sange og Salmer, nr. 280)

Tilbageblik

- De ti bud: to steder i GT: 2 Mos 20 og 5 Mos 5
- Den vigtige baggrund for de ti bud: 2 Mos 20,1f og 5 Mos 5,6.
- Livet i pagten
- De ti bud som gaver
- Det dobbelte kærlighedsbud og de ti bud som etik. Ikke en kasuistik, ikke opslagsbog for alle situationer. Skal holdes sammen med:
- Loven i den nye pagt = Ånden i hjertet, Åndens liv: Jer 31, Ezek 36-37
- Den gyldne regel: ”Alt, hvad I vil, at mennesker skal gøre mod jer, det skal I også gøre mod dem. Sådan er loven og profeterne” (Matt 7,12).
- Åndens frugter: Gal 5,22
- At skønne. Rom 12,2; Fil 1,9f. Den oplyste samvittighed. De ti bud som udtryk for Guds vilje og som en hjælp til at skønne, noget vi har brug for, da vi endnu må slås med det gamle menneske (Rom 6,1-14; Gal 5,19-26).
- Det første bud: Gud er den eneste Gud og skal følgelig også være det for os. Da lever vi i vores bestemmelse.

- Det andet bud: Vi må påkalde Gud og skal leve i denne stadige påkaldelse af Hans navn.
- Det tredje bud. Vi må have lov til at hvile og skal holde hviledagen som en hellig dag.
- Det fjerde bud: Bro mellem første og anden tavle. Som første opgave over for næsten og livet skal vi ære vore forældre og dem vi har over os.
- Det femte bud værner livet og tilskynder os til at beskytte det.
- Det sjette bud værner vores næstes og vort eget ægteskab og tilskynder os til at give det gode vækstvilkår
- Det syvende bud værner næstens frihed og hans ejendele og udfordrer os til at vi også skal arbejde for at han kan bevare og forbedre sit liv.

Det ottende bud

- 2 Mos 20,16 = 5 Mos 5,20
- Anden oversættelse: ”Du skal ikke tale usandt om din næste” (Voksenkatekismen, øvelse i tro, håb og kærlighed). ”Hold dig til sandheden” (Peter Dyhr).
- scenen: retssalen. 3 Mos 5,1; Zak 8,16. Falsk vidnesbyrd kan gøre, at han bliver behandlet uretfærdigt og dømt til straf. ”Jeg sværger at sige sandheden og intet andet end sandheden. Dertil hjælpe mig Gud”. Det er strafbart for et vidne at lyve.
- Og: privatlivet. Ordsp 10,19; Jak 1,26; Jak. 3,1-12
- Beskytte et menneskes ære, navn og rygte. Skades et menneskes ære, skader det synet på vedkommende menneske. Tænk, hvis du er æreløs! ”Ære” er en side ved det daglige brød (Luthers forklaring til den fjerde bøn i Fadervor i den lille katekismus). Nu oversat med: ”værdig levevis”. Rom 13,7: ”Giv alle, hvad I skylder dem: ... den, I skylder ære, ære.”
- En sandhedsside i alle bud, opgør med løgneren. Sandhed er en måde at være på. Vi skylder hinanden sandhed. Sandheden er til for min næste. En streg under: ”mod din næste”. Pointen er ikke at jeg skal vise mig som et prægtigt og sandt menneske, men at min næste får den sandhed som han har ret til. Det gælder om at jeg ikke støder ham fra mig og tillidsforholdet mellem os ødelægges (Per Lønning). Sl 51,8; Joh 14,6; Ef 4,15; Kol 3,9; 1 Pet 3,10.
- Sammenhængen mellem budene: ”Ud over vort eget legeme, vor ægtefælle og vort timelige gods, har vi endnu en skat, nemlig vores ære og vort gode navn (rygte, omdømme)... Gud vil lige så lidt at vi skal tage fra næsten hans gode navn, ære og retfærdighed som han vil, vi skal tage fra næsten penge og gods. For Gud vil at enhver skal kunne stå med ære for sin hustru, sine børn, sine husfolk og sine naboer” (Luther). Buddet fokuserer næstekærligheden: ”mod din næste”.
- Også en sammenhæng til det andet bud: ”Du må ikke misbruge Herren din Guds navn”: brug af vore ord i forhold til Gud. Ottende bud: i forholdet til vores næste.
- Ords betydning. Har med vores gudbilledlighed at gøre. Kommunikation, fællesskab. Ords positive og negative betydning

- Ord afslører hvad der bor i os: Matt 12,34: ”hvad hjertet er fuldt af, løber munden over med” Jak 3,1-12. ”Det ottende bud hører til dem, man synder mod af lyst” (C. Bartholdy).
- Luthers forklaring til det ottende bud:
”Hvad vil det sige?”
 Svar:
 Vi skal frygte og elske Gud,
 så vi ikke lyver vor næste noget på, udleverer og bagtaler ham eller bringer ham i vanry,
 men derimod undskylder ham, taler godt om ham og optager alt i bedste mening.”

Misbrug og ret brug af vore ord i forbindelse med vores næste

- i retten, vidner,
- aviser
- bagtalelse: Rom 12,10; 2 Kor 12,20; Jak 4,11
- sladderens antydninger om en anden så andre mister respekten og agtelsen for den, der sladres om.

*Hvad til andre du fortæller,
 selvom du ved god besked-
 blir forstørret og forvrænget,
 Ja, faktisk til ukend'lighed.
 Ref: Sladder er en grimme ting,
 spreder sorger rundt omkring.
 Hvis din tale kun er ond,
 så må du hel're holde mund.*

*Vil du undgå varigt venskab
 lægge kim til kiv og strid,
 vil du skabe frygt og fjendskab
 så vær du rygtesmed med flid!
 Ref: Sladder er enn.....osv.*

*Vil du spare alle kvaler
 med din næste og dig selv,
 så hold mund, når andre taler;
 det er en gammel gylden regl.
 Husk hvad H.C.Andersen
 skrev engang om sladdereren:
 "Ej på rygter gå og pøns -
 en fjer blir nemt til flere høns".*

*Bearb. af Klaus Brinch
 Efter oplysning fra Erik Morten Jensen*

- At tale sandt. Apropos hvide løgne? I krigstid (det første, der dør i en krig, er sandheden). I fredstid. Alt sammen: beskytte næsten på en sand måde. Børn. Ældre. Når en person skal dø: at fortælle sandheden. Sandheden tro i kærlighed (Ef 4,15).

Sandhed uden kærlighed er brutalitet.

Kærlighed uden sandhed er sentimentalitet.

”Du skal altid sige *sandheden*, men du skal ikke altid *sige sandheden*” (Voksenkatekismen)

- Filmen: ”Sleepers”. Præsten der vidner falsk for at redde nogle unge mennesker, som havde lidt nok...
- Buddet fokuserer løgneren.
- Djævelen som løgneren. 1 Mos 3,1ff og Joh 8,44
- Løgn med en portion sandhed i er løgn: Matt 4,1-11. Har med forkyndelsen at gøre. Løgneren kan indimellem ligne sandheden og derfor er den endnu farligere. Det, der lyder sandt, men ikke er det.
- At blive viklet ind i besnærende løgne: Cathys løgne, fra John Steinbeck: Øst for Eden, 1952:

”Cathy var løgnagtig, men hun løg ikke som de fleste børn ... Cathys løgne var altid uskyldige. Hensigten med dem var at undgå straf, eller arbejde, eller pligter og hun høstede altid fordel af dem. De fleste løgne bliver afsløret, fordi de glemmer, hvad de har sagt, eller fordi løgneren pludselig bliver konfronteret med uomtvistelig sandhed. Men Cathy glemte aldrig sine løgnehistorier, og hun brugte en fabelagtig teknik til at lyve. Hun holdt sig så tilpas nær til sandheden at man aldrig var helt sikker. Hun mestrede to andre metoder også – enten at spække sine løgne med sandhed eller at fortælle sandheden sådan at den blev en løgn ... Hvis man bliver beskyldt for en løgn, og den viser sig at være sandhed, da har man fået en oprejsning som varer længe og kan dække over mange usandheder ... Cathy voksede sig smukkere år for år.”

Den som skal lyve, må have en god hukommelse. Det er altid lettest at huske sandheden.

- Dommen over løgnerne: Åb 21,8; ApG 5,1-11: Ananias og Safira.
- At lyve for Gud. Luk 18,9-14. Sandt og dog løgn. Sandt nok på et menneskeligt plan, men falsk, når de samme ord bruges over for Gud.
- Det ottende bud fokuserer: hvordan får vi løgnere, ’skuespillere’ det godt med Gud, som er sandfærdig og ikke til at bestikke? (C. Bartholdy)
- Gode huskeord:

Et tredobbelt tjek:

er det sandt?

er det godt?

er det nødvendigt/kærligt at sige det?

4-spørgsmålsprøven i Rotary og ting, vi tænker, siger og gør:

er det sandhed?

er det retfærdigt over for alle det angår?

vil det skabe forståelse og bedre venskaber?
vil det være til det bedste for alle det angår?

At vende fokus: Men nu skal jeg fortælle dig noget godt om vedkommende...

- buddets positive side. Ords skabende og opbyggende betydning. Formaning og trøst. Opmuntring, ”Barnabasgaven”

Det ottende bud som et spejl

- Har jeg løjet min næste noget på, udleveret eller bagtalt ham eller bragt ham i vanry?
- Taler jeg sandt og kærligt mod min næste, og er det, jeg siger om ham, nødvendigt?
- Har jeg vist sind og sans til at undskylde min næste, tale godt om ham og optage alt i bedste mening?

(fra ”Skyldig og fri”, Credo, 2009, side 179)

Det ottende bud driver os til Kristus ...

*Herre Jesus Kristus,
tilgiv mig, at jeg så ofte fremhæver andres fejl og mangler.
Gør jeg det for at fremhæve mig selv?
Tilgiv mig at jeg så ofte lytter til bagtalelse
og sladder og lader det gå videre til andre.
Tilgiv mig at jeg beder så lidt for dem, der bagtales,
og forsøger at forstå dem.
Herre, du siger, at hvad hjertet er fuldt af, løber munden over med.
Fyld mit hjerte med din kærlighed,
så at jeg kan undskylde
og tænke og tale vel om
de mennesker, du sender på min vej,
og tyde alt til det bedste.
Da kan der komme en ny og frisk ånd, når vi mødes og omgås med
hinanden.*

(Pleijel: Innersidan, side 100)

Til næste gang: Mandag den 27. august kl. 19.30 i Sognehuset

Vært: Midtvejsfolket

Det niende og tiende bud: ”Du må ikke begære hvad der hører din næste til”

BIBELUNDERVISNING

2012

De ti bud

ved sognepræst

Flemming Baatz Kristensen

Mandag den 27. august kl. 19.30 i Sognehuset. Det niende og tiende bud: ”Du må ikke begære hvad der hører din næste til”

En salme af Luther om de ti bud

1. Sin vilje gav vor Herre Gud
til kende gennem lovens bud
sin tjener Moses gav Han ti
på lovens bjerg, på Sinai.
Forbarm dig, Herre Gud!

2. ”Din Herre og din Gud er jeg”
er lovens første bud for dig,
og ingen andre guder må
du elske, tro og stole på.

3. Guds navn er helligt; tag det kun
af ærligt hjerte i din mund,
giv altid kun om det besked,
som Herren selv vil kendes ved.

4. Gud gav en hviledag, fordi
han vil, at vi skal holde fri.
Gør dagen hellig, lys og stor,
lad Herren virke ved sit ord.

5. Vær lydige mod din far og mor
og ær dem efter Herrens ord.
Giv hjælp og støtte, hvor du kan,
så skal du leve i dit land.

6. Og du må ikke slå ihjel,
end ikke vredes på en sjæl,
glem had og nag og hævn og spot,
og gør selv ærkefjender godt.

7. Hold ægteskabet rent for hor,

i to blev et på Herrens ord
i legeme og sjæl og sind;
luk aldrig nogen anden ind.

8. Stjæl ikke andres ting og tid,
og misbrug ikke andres flid,
men giv i stedet tid og brød
til fattige og folk i nød.

9. Læg ikke mund til falske ord,
tal aldrig usandt om din bror;
fortæl om det, der ærer ham,
forti hans fejl og fald og skam.

10. Din næstes hustru, hus og hjem
- lad være at begære dem.
Misund ham intet, ønsk ham blot
alt det, dit hjerte ser er godt.

11. Se, disse bud er givet os,
så du erkender syndens trods
og ser igennem lovens ord
Guds vilje for dit liv på jord.

12. Guds bud er hver en synders dom,
men Gud ske tak, at Jesus kom!
Han tog vor dom – halleluja –
på nådens bjerg, på Golgata!

Martin Luther, Svend-Erik Petersen 1989.
(Åndelige Sange og Salmer, nr. 280)

Tilbageblik

- De ti bud: to steder i GT: 2 Mos 20 og 5 Mos 5
- Den vigtige baggrund for de ti bud: 2 Mos 20,1f og 5 Mos 5,6.
- Livet i pagten
- De ti bud som gaver
- Det dobbelte kærlighedsbud og de ti bud som etik. Ikke en kasuistik, ikke opslagsbog for alle situationer. Skal holdes sammen med:
- Loven i den nye pagt = Ånden i hjertet, Åndens liv: Jer 31, Ezek 36-37
- Den gyldne regel: ”Alt, hvad I vil, at mennesker skal gøre mod jer, det skal I også gøre mod dem. Sådan er loven og profeterne” (Matt 7,12).
- Åndens frugter: Gal 5,22
- At skønne. Rom 12,2; Fil 1,9f. Den oplyste samvittighed. De ti bud som udtryk for Guds vilje og som en hjælp til at skønne, noget vi har brug for, da vi endnu må slås med det gamle menneske (Rom 6,1-14; Gal 5,19-26).

- Det første bud: Gud er den eneste Gud og skal følgelig også være det for os. Da lever vi i vores bestemmelse.
- Det andet bud: Vi må påkalde Gud og skal leve i denne stadige påkaldelse af Hans navn.
- Det tredje bud. Vi må have lov til at hvile og skal holde hviledagen som en hellig dag.
- Det fjerde bud: Bro mellem første og anden tavle. Som første opgave over for næsten og livet skal vi ære vore forældre og dem vi har over os.
- Det femte bud værner livet og tilskynder os til at beskytte det.
- Det sjette bud værner vores næstes og vort eget ægteskab og tilskynder os til at give det gode vækstvilkår
- Det syvende bud værner næstens frihed og hans ejendele og udfordrer os til at vi også skal arbejde for at han kan bevare og forbedre sit liv.
- Det ottende bud værner næstens ære og respekt, forbyder os at vidne falsk og lyve mod næsten og udfordrer os til at leve i sandheden med tanke på vor næste.

Det niende og tiende bud.

- Programformuleringen: et forsøg på at gengive buddet som et bud i forkortet form, da det er lidt langt.
- 2 Mos 20,17 = 5 Mos 5,21. Lidt forskelligt formuleret, men sagen er den samme. I den hebraiske tekst i 5 Mos 5,21 bruges der to forskellige ord. Den nye danske oversættelse oversætter med: ”begære” og ”eftertrænge”.
- Et bud eller to bud?
Oprindeligt var niende og tiende bud ét bud. I den katolske kirke afskaffede man det daværende andet bud = billedforbuddet (noget Luther fulgte), fordi det, efter at Gud blev menneske, ikke længere var aktuelt, og for af pædagogiske grunde at bevare ti-tallet, delte man det sidste bud i to, så vi fik det niende og tiende bud. Et noget unaturligt resultat med to bud om at begære, selv om man omvendt godt kunne forestille sig at netop buddet om at begære kunne fortjene at blive gentaget, for begynder ulydigheden. Men selv om der kun er et bud, gentages begæret to gange, hvilket jo giver buddet en særlig betoning.
- Hvad fokuserer de to bud/det ene bud på? Tankerne, det indre i vort liv. Der hvor det hele begynder og som kan føre til brud på de ti bud på ord – og handlingsplan.
- Begæret, tankerne, motiverne, misundelse, grådigheden, havesyge, hamersygen, gerrighed, det indefra. Indefra kommer det onde (Matt 15,19; Matt 12,33-37). Buddet beskytter vor næste mod vore egne begæringer. Det vigtige: afsløre ondskaben allerede når den dukker op som en tanke i min hjerne. Tanken er ikke synd, mere en fristelse, men lader vi fristelsen fylde i vore tanker, kan vi handle ulydigt på tankeplanet og det er brud på Guds kærlighedsbud, hvad enten det bliver handling/ord eller ej. ”Tanker er ikke toldfrie.”
- Sammenhængen mellem de to bud og de andre.
Link mellem niende-tiende bud og særligt det femte, sjette og syvende bud.

- Begær og synd:
 Jak 1,14f: syndens (u)orden: undfangelse (det skjulte) og fødsel
 1 Joh 2,15-17: menneskets og verdens begær
 1 Mos 3,6: ”Kvinden så, at træet var godt at spise af og tiltrækkende at se på, og at det også var godt at få indsigt af, og hun tog af frugten og spiste”
 2 Sam11: David og Batseba
 Luk 12,13-21: Den rige bondes ræsonnement
 Luk 15,16: ”Og han ønskede kun at spise sig mæt i de bønner, som svinene åd”
 Matt 5,27-30: ægteskabsbrud i hjertet. Jf. 1 Kor 7,9; 1 Thess 4,3-6; Tit 3,3
- Luthers forklaring til det niende bud: ”Du må ikke begære din næstes hus.”
Hvad vil det sige?
 SVAR: Vi skal frygte og elske Gud, så vi ikke med list efterstræber vor næstes ejendom eller hus og under dække af ret tilegner os det, men hjælper og støtter vor næste, så han kan beholde det.
- Luthers forklaring til det tiende bud: ”Du må ikke begære din næstes hustru, karl, pige, kvæg eller hvad der er hans.”
Hvad vil det sige?
 SVAR: Vi skal frygte og elske Gud, så vi ikke lokker, tvinger eller tager kone, tjenestefolk eller kvæg fra vor næste, men tilskynder dem til at blive, hvor de er, og gøre, hvad de skal.
- Noget kan udefra se tilforladeligt ud, men set indefra er der tale om brud på kærlighedsbuddet.
- De to bud vil beskytte vor næste mod vore begæringer og hvad vores begær og misundelse kan føre med sig.
- Ønsker, længsler, begær. Det gode begær. Det onde begær. At man ønsker at få sig en kæreste og blive er en naturlig længsel og ønske, men at begære en andens ægtefælle i sit hjerte er ikke ret for Gud. At et par ønsker sig et hus eller ejendele er naturligt, men må ikke blive så stor, at de ting, de længes efter, kommer til at eje dem. Vores fare: at vi kommer ind i en form for forbrugsspiral, hvor vi bliver materialistiske og optaget af os selv og glemmer, de virkelige og bærende værdier. Sådan noget nedbryder os. Her skal vi være vågne og skarpe.
- Misundelsens fare. Eksempel: Filmen Bodyguard: Søsteren til hovedpersonen står bag lejermorderen, som vil slå hovedpersonen ihjel. Søsteren er fuld af had og misundelse: ”Du har alt. Jeg har intet”
- Nedgøre en anden person for selv at blive populær. Skabe splid mellem to venner for at blive ven med den ene i misundelse over at deres venskab var så godt.
- Hvorfor begærer vi og er vi misundelige? Hvad der bor i vort eget hjerte, vi er afsløret. Utilfredshed med Gud. Hvis begæret fylder, så bliver vi utilfredse og bitre.
- De to bud spejler hvad der findes inderst inde i os. Se nedenfor i afsnittet: ”Det niende og tiende bud som et spejl.”

- Få Jesus, Hans ord og tanker ind i hjertet. Ef 5,18-21. Da bliver mine ønsker ikke noget, der skader min næste "Kærligheden misunder ikke" (1 Kor 13,4). Misundelsen stækkes og overvindes og omformes til at unde andre det gode. Glæde sig med andre. Takke for andre. Opmuntre andre...
- Det at være tilfreds (dette punkt, se Peter Dyhr: "Livet med Gud", side 100f). Fil 4,11f. Taknemlighedens livsindstilling. Matt 6,33; Job 1,21. "Tilfredshed skaber gode frugter. Den tilfredse vil altid glæde sig over sin næstes lykke."
- Gud ønsker at vort hjerte skal være rent og fyldt af Jesu sindelag: Fil 2,1-11; 1 Kor 13
- Til eftertanke (fra Peter Dyhr, side 104):
"Er du tilfreds med dit liv? Eller lever du i en konstant tilstand af fortrydelse over det, du ikke har eller er? Gør op med dig selv hvordan du virkelig har det indeni og om der er en utilfredshed, som bunder i et usundt begær?"

Tag den eller de ting du kæmper med og mediter over ordet fra 1 Thess 5,18 hvor der står:
"Sig tak under alle forhold"

Skriv alt det ned du har at sige tak for, alle de ting, hvor du ved at det er Guds velsignelse, der har givet det, og når du så oplever at begæret efter noget overvælder dig, tag så denne liste frem og begyndt at takke Gud for det, du har. Spil evt. noget lovprisningsmusik, som tilbeder Gud for hans godhed og lade dig gennemvæde ad ord om hans godhed.

Vælg en livsstil af taksigelse, taknemmelighed og lovprisning. Det vil forandre dit livsperspektiv og fokus for din opmærksomhed"

- Hvad har Gud behag i? Hvad synes Gud om det her?
Mal 1,9; Ef 5,10; 1 Thess 4,1

Det niende og tiende bud som et spejl

- Bor misundelsen i mit hjerte?
- Under jeg andre det, de har?
- Har jeg med list efterstræbt det, der er min næstes, og har jeg under dække af ret tilegnet mig det, der er hans?
- Har jeg aktivt medvirket til at støtte min næste, så han kunne beholde det, der er hans?
- Har jeg respekteret, at min næstes ægtefælle tilhører ham eller hende, så jeg ikke begærer min næstes ægtefælle eller søger at friste, lokke, tvinge eller tage min næstes ægtefælle?
- Har jeg forsøgt at lokke min næstes ansatte og ting fra ham?
- Bakker jeg op om min næste, så jeg tilskynder dem til at blive, hvor de er, og gøre, hvad de skal?

(fra "Skyldig og fri", Credo, 2009, side 179f)

Det niende og tiende bud driver os til Kristus ...

*Herre Jesus Kristus,
jeg bliver så bange, når jeg tænker på
alt ondt og væmmeligt og dumt
som findes hos mig inderst inde.
Jeg forstår ikke mig selv.
Jeg vil jo ikke være sådan.
Jeg synes, at andre mennesker er latterlige,
når de fremhæver sig selv
og jager efter status
og gør alt for at få opmærksomhed.
Men jeg selv, Herre, er jo ligeså latterlig.
Jeg er ligeså selvoptaget
og ængstelig og bange.
Tak, Herre, fordi du lader mig se alt dette
som findes hos mig inderst inde,
for da forstår jeg, at der ikke findes noget
som jeg behøver så meget som dig,
din tilgivelse, din kærlighed.
Tak for at du findes
og vil elske mig selv når
jeg bliver for besværlig.*

(Pleijel: Innersidan, side 104)

Til næste gang: Mandag den 5. november kl. 19.30 i Sognehuset

Vært: Mandagsfællesskabet

Sker der noget ved ikke at holde de ti bud? Hvorfor er det godt at holde dem? Hvad gør jeg, hvis jeg har overtrådt et eller flere af budene?

BIBELUNDERVISNING

2012

De ti bud

ved sognepræst

Flemming Baatz Kristensen

Mandag den 5. november kl. 19.30 i Sognehuset: Sker der noget ved ikke at holde de ti bud? Hvorfor er det godt at holde dem? Hvad gør jeg, hvis jeg har overtrådt et eller flere af budene?

En salme af Luther om de ti bud

1. Sin vilje gav vor Herre Gud
til kende gennem lovens bud
sin tjener Moses gav Han ti
på lovens bjerg, på Sinai.
Forbarm dig, Herre Gud!

2. ”Din Herre og din Gud er jeg”
er lovens første bud for dig,
og ingen andre guder må
du elske, tro og stole på.

3. Guds navn er helligt; tag det kun
af ærligt hjerte i din mund,
giv altid kun om det besked,
som Herren selv vil kendes ved.

4. Gud gav en hviledag, fordi
han vil, at vi skal holde fri.
Gør dagen hellig, lys og stor,
lad Herren virke ved sit ord.

5. Vær lydige mod din far og mor
og ær dem efter Herrens ord.
Giv hjælp og støtte, hvor du kan,
så skal du leve i dit land.

6. Og du må ikke slå ihjel,
end ikke vredes på en sjæl,
glem had og nag og hævn og spot,
og gør selv ærkefjender godt.

7. Hold ægteskabet rent for hor,
i to blev et på Herrens ord
i legeme og sjæl og sind;
luk aldrig nogen anden ind.

8. Stjæl ikke andres ting og tid,
og misbrug ikke andres flid,
men giv i stedet tid og brød
til fattige og folk i nød.

9. Læg ikke mund til falske ord,
tal aldrig usandt om din bror;
fortæl om det, der ærer ham,
forti hans fejl og fald og skam.

10. Din næstes hustru, hus og hjem
- lad være at begære dem.
Misund ham intet, ønsk ham blot
alt det, dit hjerte ser er godt.

11. Se, disse bud er givet os,
så du erkender syndens trods
og ser igennem lovens ord
Guds vilje for dit liv på jord.

12. Guds bud er hver en synders dom,
men Gud ske tak, at Jesus kom!
Han tog vor dom – halleluja –
på nådens bjerg, på Golgata!

Martin Luther, Svend-Erik Petersen 1989.
(Åndelige Sange og Salmer, nr. 280)

Tilbageblik

- De ti bud: to steder i GT: 2 Mos 20 og 5 Mos 5
- Den vigtige baggrund for de ti bud: 2 Mos 20,1f og 5 Mos 5,6.
- Livet i pagten
- De ti bud som gaver
- Det dobbelte kærlighedsbud og de ti bud som etik. Ikke en kasuistik, ikke opslagsbog for alle situationer. Skal holdes sammen med:
- Loven i den nye pagt = Ånden i hjertet, Åndens liv: Jer 31, Ezek 36-37
- Den gyldne regel: ”Alt, hvad I vil, at mennesker skal gøre mod jer, det skal I også gøre mod dem. Sådan er loven og profeterne” (Matt 7,12).
- Åndens frugter: Gal 5,22
- At skønne. Rom 12,2; Fil 1,9f. Den oplyste samvittighed. De ti bud som udtryk for Guds vilje og som en hjælp til at skønne, noget vi har brug for, da vi endnu må slås med det gamle menneske (Rom 6,1-14; Gal 5,19-26).

- Det første bud: Gud er den eneste Gud og skal følgelig også være det for os. Da lever vi i vores bestemmelse.
- Det andet bud: Vi må påkalde Gud og skal leve i denne stadige påkaldelse af Hans navn.
- Det tredje bud. Vi må have lov til at hvile og skal holde hviledagen som en hellig dag.
- Det fjerde bud: Bro mellem første og anden tavle. Som første opgave over for næsten og livet skal vi ære vore forældre og dem vi har over os.
- Det femte bud værner livet og tilskynder os til at beskytte det.
- Det sjette bud værner vores næstes og vort eget ægteskab og tilskynder os til at give det gode vækstvilkår
- Det syvende bud værner næstens frihed og hans ejendele og udfordrer os til at vi også skal arbejde for at han kan bevare og forbedre sit liv.
- Det ottende bud værner næstens ære og respekt, forbyder os at vidne falsk og lyve mod næsten og udfordrer os til at leve i sandheden med tanke på vor næste.
- Det niende og tiende bud vil beskytte vores næste mod vort eget begær og udfordrer os til at lade os fylde af det gode og give vor næste del i det: glæde os med ham, opmuntre ham.

Hustavlen

- en hustavle er en plakat eller et billede med en tekst som man kan hænge op i hjemmet
- i den lille katekismus satte Luther et uddrag af NT. Hermed påmindes man om de pligter, man har i den stilling, man er i, i livet.
- De netværk, vi lever i, kald og stand, er Guds netværk for vort liv med hinanden. Det gælder ikke alene i menigheden, men også ægteskab, familien og arbejdslivet og politikerne.
- I disse strukturer viser der sig en trekant: Jeg, du, Gud. Jf. Luthers forklaring til hvert af ti bud som altid indledes med: ”Vi skal frygte og elske *Gud*, så vi ikke skader vor *næste*”
- Hermed anvendes grundtankerne fra det dobbelte kærlighedsbud, de ti bud og den gyldne regel på mennesker i forskellige stillinger:
- Til biskopper, præster og forkyndere: 1 Tim 3,2-6; Tit 1,9
- Hvad vi skylder vore lærere og sjælesørgere: 1 Kor 9,14; Gal 6,6-7; 1 Tim 5,17f; Hebr 13,1
- Om de politiske myndigheder: Rom 13,1-2.4
- Hvilke pligter folket har over for myndighederne: Matt 22,21; Rom 13,1.5-7; 1 Tim 2,1f; Tit 3,1; 1 Pet 2,13f (Man kunne godt ønske sig, t de også havde bragt ApG 4,19; 5,29; Åb 13,1-10)
- Til gifte mænd: 1 Pet 3,7; Kol 3,19
- Til gifte kvinder: 1 Pet 3,1.6; Ef 5,21

- Til forældre: Ef 6,4 (se også Kol 3,21)
- Til børnene: Ef 6,1-3
- Til ansatte: Ef 6,5-8 (Se også Kol 3,22)
- Til arbejdsgivere: Ef 6,9
- Til unge: 1 Pet 5,5f
- Til enker: 1 Tim 5,5f
- Til hele menigheden: Rom 13,9; 1 Tim 2,1
- ”Når alle sin egen lektie vil lære, først da bliver det godt i huset at være”
- Virker måske noget gammeldags, men mon ikke hustavlerne kunne sige noget til os også. Jf. den betydning, ordsprog ofte har.

De ti bud - hvordan forstå og tolke dem?

- Det dobbelte kærlighedsbud og de ti bud som etik. Ikke en kasuistik, ikke opslagsbog for alle situationer.
- læs buddene i deres kontekst og historiske sammenhæng
- se dem i den fremadskridende åbenbarings sammenhæng fra GT til NT. Jesus skærper i Bjergprædiken de ti bud. Det, der ændrer sig, og det, der bliver stående.
- se dem gennem Kristusfiltret, hvad ville Jesus have gjort?
- vigtige nøgler: Skal holdes sammen med: (Jf. ovenfor, side 53)
  - Loven i den nye pagt = Ånden i hjertet, Åndens liv: Jer 31, Ezek 36-37
  - Den gyldne regel: ”Alt, hvad I vil, at mennesker skal gøre mod jer, det skal I også gøre mod dem. Sådan er loven og profeterne” (Matt 7,12).
  - Åndens frugter: Gal 5,22
  - At skønne. Rom 12,2; Fil 1,9f. Den oplyste samvittighed. De ti bud som udtryk for Guds vilje og som en hjælp til at skønne, noget vi har brug for, da vi endnu må slås med det gamle menneske (Rom 6,1-14; Gal 5,19-26).
- altid tre relationer som skal medtænkes: Jeg, du, Gud.
- hvilken situation står man i. Svarer den til det, buddet taler om?
- det mindste af to onder. Somme tider står vi en valgsituation og må vælge det mindste af to onder.

Sker der noget ved ikke at holde ti bud? Hvorfor er det godt at holde dem?

Nedenfor klipper jeg fra tidligere handout, side 10f med enkelte tilføjelser:

- 2 Mos 20,5f = 5 Mos 5,9f. Et svært ord.
- Luther bruger tanken om straffen og velsignelsen som gående på alle de ti bud og tager dem op efter at han har forklaret de ti bud og forklarer ordene fra 2 Mos 20,5f og 5 Mos 5,9f:

”Gud truer med at straffe alle, som overtræder disse bud. Derfor skal vi frygte for hans vrede og ikke handle mod disse bud. Men han lover alle, som holder disse bud, nåde og alt godt. Derfor skal vi også elske ham og stole på ham og glad og gerne leve efter hans bud”

Læg mærke til de begrundelser, der nævnes for at holde Guds bud.

- Går straffen videre til kommende slægter?

Datidens husholdning bestod normalt af tre eller fire slægtled. I det samme hus boede både bedsteforældre, forældre og børn, evt. også oldeforældre. "Kernefamilien" bestående af blot forældre og mindreårige børn er en moderne foreteelse. Gud vil straffe ikke blot den husfar, som i smug eller åbenlyst laver et gudebillede, men hele den husstand, som han boede sammen med, dvs. indtil oldebørnenes led, hvis der var nogle sådanne i husstanden. Vi ser dette udfoldet i Jos 7,24-26, hvor ikke blot Akan selv, men hele hans familie må undgælde for hans forseelse. Det samme gælder tilfældet med Datan, Abiram og Kora: 4 Mos 16, 27-35.

Derimod lover Gud sin velsignelse over den, der holder fast ved ham, i langt mere end de nærmeste slægtled.

Verset skal forstås ind i den israelitiske storfamilies sammenhæng. Det er i øvrigt samme princip, som gør, at ikke blot skøgen Rahab som individuel person, men også hendes familie blev skånet af israelitterne. Rahabs familie vil sige: hendes far og mor, hendes søskende og alle, som hører dem til (Jos 2,13-14), "alle hendes slægtninge" (6,23). Rahabs tro til Israels Gud frelste ikke bare hende selv, men hele hendes familie.

Løsningen for det familiemedlem, som ikke kunne bifalde familieoverhovedets frafald fra pagten, ville være ikke bare at bekende sine egne, personlige synder, men også familiens synder. På samme måde som Daniel bekender hele folkets synder (Dan 9).

Dertil kommer, at profeterne synes at have forladt den familierelaterede forståelse af skyld og ansvar. Både Jer 31,28 og Ez 18 understreger den enkeltes skyld og ansvar. Ez 18 slår fast med store ord, at den enkelte ikke kommer til at bøde for sin fars synder, men for sine egne (særligt v. 1-4 og v.17-20 Den enkelte, som vender sig til Gud i anger og bod, vil finde frelse og barmhjertighed (v.21-23). (Carsten Vang, lektor i Gammel testamente)

Læg mærke til, at det vi gør, har indflydelse på andre mennesker, både på godt og på ondt. Jf. tanken om legemet og lemmerne, 1 Kor 12. Tænk også på at et menneske, der omvender sig, påvirker stemningen hos englene i Guds rige (Luk 15,1-10)

- Gud truer med at straffe os, hvis vi bryder hans bud. Overtrædelsen bærer en straf i sig selv. Hvad vores erfaring siger os.
- Hvordan straffer Gud i den fremadskridende åbenbarings lys? Gud tager sin velsignelse fra mennesket og det overlades til meningsløsheden og et liv uden for Guds bestemmelse (Rom 1,18-32). Når mennesket er uden Gud, er det også uden håb.
- Gud velsigner dem, der overholder dette bud og hele loven. jf. løftet der er knyttet til det fjerde bud (2 Mos 20,12). Det bærer altid en velsignelse med sig at holde Guds bud. Når vi lever efter dem, lever vi det gode liv og erfarer Guds velsignelse. Og: Velsignelsen s t r æ k k e r s i g l a n g t l æ n g e r e e n d s t r a f f e n .

Hvad gør jeg, hvis jeg har overtrådt et eller flere af budene?

- Skriftespejl, selvransagelse
- Fald og frafald.
- Sl 32, Sl 51, Joh 1,5-2,2.
- Tilgivelse
- Forsoning eller ny begyndelse
- At gøre ret for sig hvis man kan og hvis man ikke gør et menneske uret ved det
- Ting har stadig konsekvenser, men at vi angre og får tilgivelse medfører, at Gud også kan vende det onde, vi har gjort, til noget godt: vi bliver ydmyge, mere opmærksomme på at gøre godt ...

Til næste gang: Tirsdag den 27. november kl. 19.30 i Eben Ezer

Vært: Eben Ezer

Lov – Evangelium – Formaning

BIBELUNDERVISNING

2012

De ti bud

ved sognepræst

Flemming Baatz Kristensen

Tirsdag den 27. november kl. 19.30 i Eben Ezer: Lov – Evangelium – Formaning

En salme af Luther om de ti bud

1. Sin vilje gav vor Herre Gud
til kende gennem lovens bud
sin tjener Moses gav Han ti
på lovens bjerg, på Sinai.
Forbarm dig, Herre Gud!

2. ”Din Herre og din Gud er jeg”
er lovens første bud for dig,
og ingen andre guder må
du elske, tro og stole på.

3. Guds navn er hellig; tag det kun
af ærligt hjerte i din mund,
giv altid kun om det besked,
som Herren selv vil kendes ved.

4. Gud gav en hviledag, fordi
han vil, at vi skal holde fri.
Gør dagen hellig, lys og stor,
lad Herren virke ved sit ord.

5. Vær lydige mod din far og mor
og ær dem efter Herrens ord.
Giv hjælp og støtte, hvor du kan,
så skal du leve i dit land.

6. Og du må ikke slå ihjel,
end ikke vredes på en sjæl,
glem had og nag og hævn og spot,
og gør selv ærkefjender godt.

7. Hold ægteskabet rent for hor,
i to blev et på Herrens ord

i legeme og sjæl og sind;
luk aldrig nogen anden ind.

8. Stjæl ikke andres ting og tid,
og misbrug ikke andres flid,
men giv i stedet tid og brød
til fattige og folk i nød.

9. Læg ikke mund til falske ord,
tal aldrig usandt om din bror;
fortæl om det, der ærer ham,
forti hans fejl og fald og skam.

10. Din næstes hustru, hus og hjem
- lad være at begære dem.
Misund ham intet, ønsk ham blot
alt det, dit hjerte ser er godt.

11. Se, disse bud er givet os,
så du erkender syndens trods
og ser igennem lovens ord
Guds vilje for dit liv på jord.

12. Guds bud er hver en synders dom,
men Gud ske tak, at Jesus kom!
Han tog vor dom – halleluja –
på nådens bjerg, på Golgata!

Martin Luther, Svend-Erik Petersen 1989.
(Åndelige Sange og Salmer, nr. 280)

Tilbageblik

- De ti bud: to steder i GT: 2 Mos 20 og 5 Mos 5
- Den vigtige baggrund for de ti bud: 2 Mos 20,1f og 5 Mos 5,6.
- Livet i pagten
- De ti bud som gaver
- Det dobbelte kærlighedsbud og de ti bud som etik. Ikke en kasuistik, ikke opslagsbog for alle situationer. Skal holdes sammen med:
- Loven i den nye pagt = Ånden i hjertet, Åndens liv: Jer 31, Ezek 36-37
- Den gyldne regel: ”Alt, hvad I vil, at mennesker skal gøre mod jer, det skal I også gøre mod dem. Sådan er loven og profeterne” (Matt 7,12).
- Åndens frugter: Gal 5,22
- At skønne. Rom 12,2; Fil 1,9f. Den oplyste samvittighed. De ti bud som udtryk for Guds vilje og som en hjælp til at skønne, noget vi har brug for, da vi endnu må slås med det gamle menneske (Rom 6,1-14; Gal 5,19-26).

- Det første bud: Gud er den eneste Gud og skal følgelig også være det for os. Da lever vi i vores bestemmelse.
- Det andet bud: Vi må påkalde Gud og skal leve i denne stadige påkaldelse af Hans navn.
- Det tredje bud. Vi må have lov til at hvile og skal holde hviledagen som en hellig dag.
- Det fjerde bud: Bro mellem første og anden tavle. Som første opgave over for næsten og livet skal vi ære vore forældre og dem vi har over os.
- Det femte bud værner livet og tilskynder os til at beskytte det.
- Det sjette bud værner vores næstes og vort eget ægteskab og tilskynder os til at give det gode vækstvilkår
- Det syvende bud værner næstens frihed og hans ejendele og udfordrer os til at vi også skal arbejde for at han kan bevare og forbedre sit liv.
- Det ottende bud værner næstens ære og respekt, forbyder os at vidne falsk og lyve mod næsten og udfordrer os til at leve i sandheden med tanke på vor næste.
- Det niende og tiende bud vil beskytte vores næste mod vort eget begær og udfordrer os til at lade os fylde af det gode og give vor næste del i det: glæde os med ham, opmuntre ham.

Indledning

- Vi har nu gennemgået alle de ti bud
- Sidst: Vi så på Hustavlen og på, hvordan vi skulle tolke budene. Sker der noget ved ikke at holde de ti bud? Hvorfor er det godt at holde dem? Hvad gør jeg, hvis jeg har overtrådt et eller flere af budene?

Lov – Evangelium – Formaning

- Tre vigtige stikord i Guds ord og i livet som kristne
- En vigtig sammenhæng mellem dem når Gud taler sit ord til os og i vores tilegnelse af det Gud vil os
- En vigtig forskel på dem. Det er vigtigt at kunne skelne her.

Guds To Ord: Lov og evangelium

- Guds To Ord. Loven: = Guds krav og bud. Evangelium: her tænkes der ikke de fire evangelier, men: evangelium = Guds indgreb til vor frelse gennem Kristus.
- da begge dele er Guds ord skal begge dele forkyndes og undervises frem
- Der er forskel mellem lov og evangelium, der er 'modsatninger'. De må ikke blandes sammen, de skal holdes adskilt og dog også holdes sammen.
- Hvad er vigtigst? Begge dele! Og dog: Loven skal tjene Evangeliet og troen på Kristus. Omvendt skal evangeliet hjælpe os med at opfylde loven, en opfyldelse, der egentlig først sker, når vi tør gribe om evangeliet i tro.

- LOV

Vi kender den (Rom 2,14f)
 krav
 Matt 22,37-39; 2 Mos 20
 du skal
 bud
 Guds dom
 gerning
 synd
 Guds vrede
 selvretfærdighed
 en åbenbaring for samvittigheden
 kødets lovished
 til kødet
 Rom 3,19f
 forberedelse

- EVANGELIUM

det intet menneske har fundet på (1 Kor 2,9)
 gave
 Joh 3,16
 du får
 løfte
 Guds forsoning, frihed
 tro
 nåde
 Guds barmhjertighed
 Kristi tilregnede retfærdighed
 profetisk forløsningsåbenbaring
 barnekårets ånd
 til troen og samvittigheden
 Rom 3,21-26
 opfyldelse

- Joh 8,1-11

- Den samme tekst kan nogle gange virke som lov, andre gange som evangelium. F.eks. kan Jesu kors afsløre vores synd og være en stor dom os, andre gange virker korset som evangelium.

Meningen med loven

- Hvordan loven skal bruges. Lovens to brug
- Lovens første brug: den borgerlige eller politiske brug: den ydre orden skal opretholdes i samfundet mod rå og onde mennesker. Guds gode vilje som vi skal gøre fordi den er Guds vilje og til glæde og gavn for os selv og andre. Rom 2,14f. Luthers salme om de ti bud, vers 11.
- Lovens anden brug, den pædagogiske eller åndelige brug: afsløre synden og rydde vej for Evangeliet: Rom 3,19f; Gal 3,22-24. Luthers salme om de ti bud, vers 12.
- Lovens tredje brug dukkede op efter Luther i ortodoksien og der hersker uenighed om den: loven er givet kristne for at de efter at de er blevet genfødt skal have en sikker regel for hvordan de kan og skal forme og styre deres liv, noget de har brug for, fordi de stadig har synden i deres liv.
- Til talen om lovens tredje brug:
  - den føjer egentlig ikke noget nyt til lovens første og anden brug
  - det er rigtigt at en kristen slæber rundt på sit gamle menneske og derfor har brug for loven, men det rummes jo allerede i dens første og dens anden brug.

- der findes ikke en særlig lov for kristne
- se nedenfor om ”Formaningen”

En kristens forhold til loven

- Vi er ikke under loven: Gal 3,22-26. Vi er frie fra loven (Rom 6-7)
- Guds ånd bor i en kristens hjerte, loven som vejleder.
- På den ene side er loven en kristens fjende, hvis loven vil herske i samvittigheden, for der skal kun evangeliet herske. På den anden siden er loven en ven nemlig som en god vejleder. Vi er elsket af Kristus og derfor elsker vi Ham og hans bud, herunder loven (Joh 14,15.21; 15,9f). Loven er skrevet ind i vore hjerter ved Helligånden (Jer 31,31) Hvor Herrens Ånd er, er frihed...
- Faren for loviskhed og lovtrældom. Få loven galt i halsen. Fri ved evangeliet til at Jesu Kristi træl.
- Hvordan undgår vi den fare?
- Se på Jesus og ikke på loven. Vandringer. ledt af Ånden, Kun farlig, når kødet vil gøre sig gældende. Ikke lovtrældom og dog Jesu Kristi træl som er frihed.
- Synd tappert!

”Jamen, jeg frygter for at falde igen

Der findes ængstelige typer, som tager vældigt alvorligt på livet og det viser sig ved, at de er bange for at gøre forkert og falde. De frygter frafaldet og fortabelsen og det styrer deres liv, så de er mere bange for at køre i grøften end for at køre på vejen. Det gør dem til forsigtige, frygtsomme kristne, som går med bøjet hoved og sænkede skuldre.

Martin Luther havde en medarbejder og ven, Philip Melanchton. Han var et ængsteligt gemyt. Han havde fået det store ansvar for at videreføre reformationen, men Luther sad i beskyttelsesarrest. Melanchton var tydeligvis ved at bukke under og han havde sjælekvaler over sine synder. Luther skrev et brev til ham, hvor søger at indgive trosmod i ham.

Han minder ham om, at den nåde, han, Melanchthon, er sat til at forkynde, ikke er en fiktiv nåde, men en virkelig nåde. Men dermed drejer det sig heller ikke om fiktive synder, men virkelige synder. For det er netop virkelige syndere, Gud frelser. Og så kommer ordene: ”Vær en synder og synd tappert, men vær taprere i troen og glæden i Kristus, som er sejrherren over synden, døden og verden”. Altså: Hvordan kan du, Melanchthon, som forkynder nåden, dog gå så helt fra koncepterne, når du opdager, at du selv er en synder, en rigtig synder? Synden er

uundgåelig, så længe vi lever i dette liv, som Luther fortsætter. Så drejer det sig da om at se det i øjnene og være tapper i det – men altså endnu taprere i bønner og fortrøstningen til Kristus, som har betalt en pris for vor forløsning, som langt overskrider selv den værste synd.

Netop den ængstelige skal være tapper i troen og lystig i Kristus og med et glimt i øjet skal han frygte synden så lidt, så han kan synde tappert!

Det er ikke Luthers pointe, at hans ven nu bare kan synde løs. Men han er befriende dristig i sin sjælesorg, og giver en klog og viis hjælp til et ængsteligt menneske for at han skal trodse djævelen ved dristigt at tro på Guds nåde.”

(fra min bog: ”Skyldig og fri. Befriet til at leve”, side 101f)

- den evangeliske frihed og det nye liv levet ud af evangeliet

Artikel 6. Om den nye lydighed

”Ligeledes lærer de (de evangelisk-lutherske), at denne tro bør bære gode frugter, og at man skal gøre de gode gerninger, der er befalet af Gud, på grund af Guds vilje, men ikke for at vi skal stole på ved de gerninger at fortjene retfærdiggørelse hos Gud. For syndernes forladelse og retfærdiggørelse gribes ved troen, sådan som også Kristi stemme bevidner: ’Når I har gjort det, der er befalet jer, skal I sige: Vi er kun unyttige tjenere’, Luk. 17,10. Der samme lærer også kirkefædrene. Ambrosius (biskop i Milano i slutningen af det fjerde århundrede): ”Dette er bestemt af Gud, for at den, som tror på Kristus, skal frelses uden gerning, ved troen alene, idet han uforskyldt modtager syndernes forladelse” (Den augsburgske bekendelse, artikel seks)

- Evangeliet i samvittigheden, loven til det gamle menneske, når vi vil tage os friheder fra Guds vilje

Formaning

- en særlig kategori i NT f.eks. Rom 12-15; Ef 4-6; Kol 3-4; 1 Pet
- eksempel: Kol 3
- ikke gardinprædiken, men flyder ud af evangeliet:
- ”Vær den du er” ”Du er elsket betingelsesløst, elsk derfor”. ”I har fået det for intet, giv det for intet.”
- Er lovens indhold, men i evangeliet kraft
- kan godt virke som lov, men også som evangelium

Til næste gang: Mandag den 14. januar 2013 kl. 19.30: Sognehuset,

Vært: Midtvejsfolket.

Efesebrevet kapitel 1. Program følger inden længe.

